

CO-PRODUCTIE: EEN IDEAAL INSTRUMENT?

*CO-PRODUCTIE VAN VERKIEZINGSPROGRAMMA'S EN DE EFFECTEN OP ACTIEVE
BURGERBETROKKENHEID EN SELECTIEVE PARTICIPATIE*

Carmen Vlaskamp

Bestuurskunde, Universiteit Twente

UNIVERSITEIT TWENTE.

CO-PRODUCTIE: EEN IDEAAL INSTRUMENT?

*CO-PRODUCTIE VAN VERKIEZINGSPROGRAMMA'S EN DE EFFECTEN OP ACTIEVE
BURGERBETROKKENHEID EN SELECTIEVE PARTICIPATIE*

Carmen Vlaskamp, s0164658

Albergen, september 2010

Universiteit Twente,

Faculteit Management en Bestuur, Bestuurskunde

Begeleider: Prof. dr. S.A.H. Denters

Meelezer: dr. M. Rosema

SAMENVATTING

De laatste jaren wordt in de media steeds vaker gesproken over een vermeende kloof tussen kiezer en gekozene. Wetenschappelijk onderzoek heeft echter bewezen dat deze constatering genuanceerd dient te worden. Toch zijn er wel degelijk veranderingen zichtbaar die wijzen op een veranderende relatie en die zelfs kunnen leiden tot aantasting van de representatieve democratie. Invoering van democratische vernieuwingen moet deze negatieve consequenties tegengaan en uiteindelijk leiden tot een verbetering van de representatieve democratie. Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kan gezien worden als een dergelijke democratische vernieuwing. Dit experiment heeft als doel om burgers op een directere wijze te betrekken binnen de (lokale) politiek. Verschillende lokale politieke partijen maken gebruik van dit concept. Zo ook de politieke partij Platform Progressief Wierden (PPW), gemeente Wierden, in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen 2010.

In dit onderzoek heeft een ex ante evaluatie plaatsgevonden van dit experiment, zoals uitgevoerd door het PPW. Hierbij is onderzocht hoe burgers in de gemeente Wierden tegenover invoering van democratische vernieuwingen staan en in hoeverre men bereid is om deel te nemen aan deze vernieuwde vormen van politieke participatie. De centrale onderzoeksvraag luidt:

"In hoeverre kan co-productie van verkiezingsprogramma's door politieke partijen bijdragen aan een vergrote actieve burgerbetrokkenheid en een verminderde selectieve participatie binnen de gemeente Wierden?"

Deze vraag is beantwoord aan de hand van een documentenstudie, interviews met betrokkenen en een survey onderzoek onder burgers in de gemeente Wierden. Het oriëntatiekader wordt gevormd door bestudering van wetenschappelijke literatuur bestaande uit: het Civic Voluntarism model (Verba et al., 1995), het CLEAR-model (Lowndes et al., 2006) en de theorie van Milbrath en Goel (1977) over politieke participatie.

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' biedt burgers de gelegenheid om mee te denken over het verkiezingsprogramma van een (lokale) politieke partij. Elke politieke partij geeft echter zijn eigen invulling aan de wijze waarop men burgers betreft binnen dit proces. Het PPW heeft de burgers de mogelijkheid gegeven om te reageren op een conceptverkiezingsprogramma. Deze reacties zijn besproken tijdens een ledenvergadering en uiteindelijk is het conceptprogramma, met goedkeuring van de leden, aangepast in het officiële verkiezingsprogramma van het PPW.

Uit het onderzoek blijkt dat burgers in de gemeente Wierden een zeer positieve houding hebben ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen. Alle getoetste vernieuwingen (gekozen burgemeester, referendum, interactief bestuur en het experiment) kunnen rekenen op steun van een meerderheid van de burgers. Binnen de steun ziet men echter wel verschillen. Zo zijn er verschillen zichtbaar binnen de mate van steun en verschilt de steun ook per groep uit de samenleving. Ook het experiment kan rekenen op een grote mate van steun vanuit de samenleving. 8 op de 10 burgers beoordeelt het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's als positief en 94% van de burgers ziet invoering van een

verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden als een goed of zeer goed idee. Groepen die een positievere houding hebben ten opzichte van invoering van het experiment zijn: ouderen, burgers uit lagere inkomensklassen en burgers met een linkse politieke achtergrond.

Deze positieve houding vertaalt zich niet naar een grotere bereidheid onder burgers om deel te nemen aan de lokale politiek. De bereidheid om deel te nemen aan democratische vernieuwingen (70%) verschilt niet significant van de bereidheid om deel te nemen aan traditionele vormen van politieke participatie (68%). De bereidheid om deel te nemen aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' (62%) ligt zelfs nog enkele procentpunten onder bovenstaande bereidheidpercentages. Toch is er geen sprake van significante verschillen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat er geen verschil zit in de bereidheid van burgers om deel te nemen aan de verschillende vormen van politieke participatie. De analyse laat wel zien dat bepaalde groepen binnen de samenleving een grotere bereidheid kennen om deel te nemen aan verschillende vormen van politieke participatie. Ouderen en burgers met een hoog inkomen zijn oververtegenwoordigd binnen de groep participanten aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'.

Naar aanleiding van de analyse naar de houding en bereidheid van burgers ten aanzien van democratische vernieuwingen blijkt dat het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' geen grote invloed heeft op de actieve burgerbetrokkenheid en selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Hoewel een kleiner percentage burgers aangeeft deel te gaan nemen aan het experiment in vergelijking met andere vormen van politieke participatie is er geen sprake van een significant verschil. Als gevolg hiervan zal het participatieniveau van burgers zeer waarschijnlijk op een zelfde niveau blijven. Naar aanleiding van het experiment zal er ook geen verandering optreden binnen het niveau van selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Het experiment kan er niet toe bijdragen dat niet-politiek actieve burgers zich gaan betrekken bij de politiek. Het experiment zal echter ook niet bijdragen aan een vergroting van de selectieve participatie.

Aanbevelingen die het experiment in de toekomst kunnen verbeteren zijn:

- Betere informatievoorziening richting de bevolking. De bevolking moet op de hoogte worden gebracht van het bestaan van het experiment en moet weten op welke wijze er geparticipeerd kan worden
- Deelname niet geheel anoniem laten. Wanneer burgers voor deelname enkele (contact)gegevens afstaan, kan er een beter beeld ontstaan over het experiment en het deelnemersveld. Op basis van deze gegevens kan men instrumenten ontwikkelen die er voor kunnen zorgen dat ook niet-participerende groepen zich gaan betrekken bij co-productie van verkiezingsprogramma's.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	3
Voorwoord	7
1. Inleiding.....	8
1.1. Achtergrond	8
1.2. Aanleiding.....	9
1.3. Onderzoeksvragen	10
1.4. Leeswijzer	11
2. Theoretisch kader.....	12
2.1. Definiëring van concepten	12
2.2. Actieve burgerbetrokkenheid	12
2.2.1. Actieve burgerbetrokkenheid binnen de samenleving	13
2.3. Theoretisch kader	13
2.3.1. Waarom niet?	13
2.3.2. Het besluitvormingsproces	15
2.4. Actieve burgerbetrokkenheid binnen het onderzoek	17
2.5. Selectieve politieke betrokkenheid.....	188
2.5.1. Sociaaleconomische en demografische factoren.....	18
2.5.2. Consequenties van selectieve politieke betrokkenheid	20
2.6. Selectiviteit van betrokkenheid binnen het onderzoek	20
3. Methodologie.....	21
3.1. Onderzoeksdesign	21
3.2. Dataverzameling.....	22
3.2.1. Documentenstudie en interviews.....	22
3.2.2. Survey onderzoek.....	23
3.3. Respondenten	25
3.4. Respons.....	25
3.5. Data-analyse.....	26

4. Het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’	28
4.1. Het initiatief voor het experiment	28
4.2. De beoogde doelen.....	299
4.3. Uitvoering en bijbehorende middelen	30
4.4. Deelnemers aan het experiment	30
4.5. Resultaten.....	31
4.6. Leerpunten.....	31
4.7. Deelconclusie	32
5. Burgers en hun kijk op democratische vernieuwingen	34
5.1. Democratische vernieuwingen binnen de samenleving	34
5.2. Mening ten opzichte van democratische vernieuwingen.....	34
5.3. Mening ten opzichte van democratische vernieuwingen naar variabelen.....	35
5.4. Deelconclusie	38
6. Bereidheid van burgers voor deelname aan politieke participatie.....	40
6.1. Bereidheid tot deelname aan politieke participatie.....	40
6.2. Selectiviteit van politieke participatie	42
6.3. Deelconclusie	43
7. Conclusie en aanbevelingen.....	44
7.1. Conclusie.....	44
7.2. Aanbevelingen	45
Literatuur	47
Bijlagen.....	50-60
Bijlage 1 Reflectieverslag.....	51
Bijlage 2 Interviews	54
Bijlage 3 Begeleidende brief en enquête	55

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoek wat dient als afsluiting van mijn bachelorstudie Bestuurskunde aan de Universiteit Twente te Enschede. In dit onderzoek is een ex ante evaluatie uitgevoerd naar het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'. Deze evaluatie heeft als doel om te kijken welke mogelijke effecten het experiment met zich meebrengt voor de gemeente Wierden. Hierbij zijn twee effecten nader bestudeerd. Dit zijn actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van politieke betrokkenheid. Door middel van een documentenstudie, interviews met betrokkenen en een enquête onder de bevolking van de gemeente Wierden ben ik gekomen tot een resultaat waar ik trots op ben.

Dit resultaat heb ik niet alleen behaald. Vandaar dat ik al diegenen wil bedanken die mij hebben geholpen bij het bereiken van dit eindresultaat. Speciale dank gaat uit naar mijn begeleider Prof. dr. Bas Denters. Zonder zijn kritische feedback en inbreng was ik hier niet toegekomen. Bij dezen wil ik ook dr. Martin Rosema bedanken voor zijn kritische meelezen en de politieke partij Platform Progressief Wierden voor hun openheid in documenten en hun bijdrage bij het afnemen van interviews. Mijn hartelijke dank hiervoor.

Enschede, september 2010

Carmen Vlaskamp

1. INLEIDING

1.1.ACHTERGROND

De laatste jaren wordt in de media steeds vaker aandacht besteed aan een verslechterde relatie tussen burger en overheid. Zo is te lezen en te horen dat de burger geen vertrouwen meer zou hebben in de overheid en het beleid dat zij voert en zou de overheid, op haar beurt, niet luisteren naar de wensen en geluiden vanuit de samenleving. Kortom: de afstand tussen kiezer en gekozene is, naar de opvatting van menigeen, te groot geworden. Dit probleem speelt zich niet alleen af op nationaal niveau. Ook op lokaal niveau wordt gewezen op dit probleem, hoewel opgemerkt dient te worden dat de afstand tussen burger en overheid op gemeentelijk niveau het kleinst is (Zie bijvoorbeeld: Gemeentelijke Ombudsman, jaarverslag 2009). Op basis van wetenschappelijk onderzoek kan men dit soort sombere verhalen echter nuanceren. Zo neemt het vertrouwen van de burger in de regering en de democratie weer toe sinds 2003 (Bovens & Wille, 2008) en zit het politiek activisme sinds de jaren '70 op een stabiel niveau en is er zelfs een lichte stijging zichtbaar (Dekker, 2000). Deze lichte stijging is niet toe te schrijven aan een toename van participatie aan traditionele participatievormen, zoals lidmaatschap van een politieke partij. Eerder moet gedacht worden aan een stijging van participatie van informele participatievormen, zoals protestuitingen. Toch is deze mediaberichtgeving niet in zijn geheel uit de lucht gegrepen. Verschillende aspecten binnen de politiek kennen namelijk wel een sterke daling ten opzichte van eerdere jaren. Zo is het vertrouwen in politieke partijen en politici de laatste jaren gedaald (o.a. Boogers, 2010; Bovens & Wille, 2008; Fuchs & Klingemann, 1995). Ook andere onderzoeken bevestigen dit beeld. Uit cijfers van het 'European Trusted Brands 2009'-onderzoek blijkt dat maar één op de acht Nederlanders volksvertegenwoordigers op hun woord gelooft (Binnenlands Bestuur – "Vertrouwen in politici naar dieptepunt", 2009). Dit verminderde vertrouwen van burgers in politieke partijen en politici uit zich op verschillende wijzen. De meest zichtbare veranderingen zijn de lage opkomstpercentages bij (gemeenteraad)verkiezingen, dalende ledenaantallen van (lokale) politieke partijen en scepticisme onder burgers (o.a. Boogers, 2010; Fuchs & Klingemann, 1995, Norris, 1999). Deze ontwikkelingen hebben een negatief effect op het functioneren van onze representatieve democratie en kunnen leiden tot twee problemen. Ten eerste wordt de legitimiteit van de democratie uitgehold, doordat genomen besluiten niet meer worden gedragen door een groot draagvlak onder de bevolking. Een tweede probleem dat zich voor kan doen is selectieve participatie. Selectieve participatie houdt in dat bepaalde groepen binnen de samenleving zich actiever bezighouden met politiek dan andere groepen (Verba, Schlozman, Brady, 1995). Hierdoor worden sommige belangen binnen de politiek overgewaardeerd en andere belangen niet of nauwelijks gehoord. Waardoor ze niet worden vertegenwoordigd door de politiek.

Invoering van democratische vernieuwingen moet leiden tot het tegengaan van deze negatieve ontwikkelingen en uiteindelijk leiden tot een verbetering van de representatieve democratie. Het doel is om burgers directer te betrekken binnen het beleidsvormingsproces van de overheid. Dit zal het vertrouwen in de overheid laten toenemen en tegelijkertijd staat de overheid dicht bij haar burgers om geluiden uit de samenleving op te vangen. Binnen verschillende fasen van het

beleidsvormingsproces kan de overheid de hulp inroepen van haar burgers en kunnen burgers invloed uitoefenen op het proces. Dit geldt voor de beleidsvoorbereiding, beleidsbepaling, beleidsuitvoering en de beleidsevaluatie (Boedeltje, 2009). De Staatscommissie 'Dualisme en lokale democratie', beter bekend als de Commissie Elzinga, erkent ook dat de representatieve democratie dient te worden verbeterd. Zij signaleren enkele knelpunten die kunnen leiden tot ernstige gevolgen, zoals het niet optimaal functioneren van de lokale democratie (Staatscommissie dualisme en lokale democratie). De Commissie Elzinga heeft hierop aanbevelingen geformuleerd die deze knelpunten kunnen en moeten tegengaan. Uit de aanbevelingen blijkt dat de commissie streeft naar veranderingen die leiden tot dualisering van de lokale politiek. Een sprekend voorbeeld van een dergelijke aanbeveling is de gekozen burgemeester. Burgers krijgen de mogelijkheid om hun eigen burgemeester te kiezen door middel van een referendum. Gezien de lage opkomstpercentages bij verschillende burgemeesterreferenda (o.a. Utrecht: 9% en Zoetermeer: 27%) blijkt dat burgers geen gebruik maken van deze mogelijkheid om directe invloed uit te oefenen binnen de politiek. Dit geldt ook voor andere oplossingen die worden aangedragen. Het directer betrekken van de burger bij de politiek is dus niet zo eenvoudig als dat het lijkt. Waar invoering van democratische vernieuwingen moet leiden tot een verhoogde burgerbetrokkenheid, blijft de burgerbetrokkenheid vaak op een zelfde niveau of is er zelfs sprake van een afname van de betrokkenheid (van der Arend, 2007, p.137). Onderzoek heeft uitgewezen dat invoering van democratische vernieuwingen niet leidt tot een actievere betrokkenheid van niet-politiek actieve burgers, maar alleen tot een verhoogde participatie onder burgers die al politiek actief zijn (Koole, 2000). Ook Denters et al. nemen deze bevindingen waar. Uit dit onderzoek blijkt dat er significante verschillen zitten tussen het sociaaleconomisch profiel van niet-participanten en participanten aan democratische vernieuwingen wat wijst op selectiviteit van participatie. Deze selectiviteit van participatie is niet alleen zichtbaar binnen deelnemers aan democratische vernieuwingen. Ook binnen deelname aan traditionele vormen van politieke participatie is deze selectiviteit zichtbaar (Denters et al., nog te publiceren tekst).

1.2.AANLEIDING

Niet alleen op landelijk niveau wordt er gestreefd naar oplossingen voor het hierboven beschreven probleem. Ook op lokaal niveau ziet men initiatieven terugkomen om de relatie tussen burger en overheid te verbeteren. Deze initiatieven moeten leiden tot een verbetering van de representatieve democratie door het bereiken van een toename van electorale participatie en een grotere betrokkenheid bij de lokale politiek en politieke partijen. Een voorbeeld van een dergelijk initiatief is co-productie van verkiezingsprogramma's. Burgers krijgen hierbij de gelegenheid om mee te denken en mee te schrijven aan het verkiezingsprogramma van een lokale politieke partij. Verschillende lokale politieke partijen experimenteren met deze gedachtegang (Mudde, 2009). Eén van deze lokale politieke partijen is Platform Progressief Wierden (in het vervolg: PPW). Het PPW, sinds 1997 gefuseerd uit PvdA, GroenLinks en D'66, heeft de burger de mogelijkheid gegeven om mee te denken over het verkiezingsprogramma van de partij voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010. Leden, maar ook burgers uit de gemeente Wierden, hebben door middel van een webapplicatie kunnen reageren op het conceptverkiezingsprogramma van het PPW. In totaal hebben ongeveer 80 personen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Deze reacties zijn besproken in de

Programmacommissie en tijdens een ledenvergadering van het PPW. Uiteindelijk is op basis van de amendementen het conceptprogramma aangepast in een officieel verkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen 2010. Het PPW wil met invoering van het experiment twee doelen verwezenlijken. Allereerst wil men een directere burgerbetrokkenheid creëren door burgers te betrekken binnen de fase van beleidsvoorbereiding. Het tweede doel is gericht op de verantwoordingsplicht van gemeenteraadsleden. Het PPW wil dat gemeenteraadsleden zich, op basis van het verkiezingsprogramma, vaker gaan verantwoorden over hun handelen tegenover de kiezer. Waar men zich tegenwoordig één à twee keer per jaar moet verantwoorden, dient dit elke keer te gebeuren als het handelen afwijkt van de punten uit het verkiezingsprogramma. Zoals gezegd is het PPW niet de enige lokale politieke partij die heeft geëxperimenteerd met co-productie van verkiezingsprogramma's. Ook andere lokale politieke partijen maken gebruik van dit concept. Voorbeelden zijn GroenLinks in Krimpen aan de IJssel en CDA Utrechtse Heuvelrug (Mudde, 2009).

Het PPW heeft de Universiteit Twente, als onafhankelijk instituut, gevraagd om dit experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' te evalueren. Het bleek evenwel onmogelijk om een dergelijke evaluatie te realiseren. Daarom is in overleg met diverse betrokkenen besloten om te bekijken hoe er in de gemeente Wierden wordt aangekeken tegen democratische vernieuwingen en in het bijzonder tegen het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'. Hierbij worden twee deelonderzoeken uitgevoerd: enerzijds onderzoek naar de opvattingen van de Wierdense raadsleden en anderzijds onderzoek naar de mening van de bevolking van Wierden. Beide onderzoeken kunnen echter als nulmeting dienen indien het experiment in Wierden in de komende periode niet alleen bij het PPW maar ook bij andere partijen in de raad wordt geïmplementeerd.

In dit onderzoek zal het perspectief van de burger centraal staan. Zo zal worden bekeken welke houding burgers hebben tegenover democratische vernieuwingen en in hoeverre men bereid is om deel te nemen aan democratische vernieuwingen in vergelijking met de bereidheid aan traditionele vormen van politieke participatie. Hierdoor zal er worden bekeken welke effecten het experiment heeft op de actieve burgerbetrokkenheid en de selectiviteit van betrokkenheid binnen de gemeente Wierden.

1.3. ONDERZOEKSVRAGEN

Nu de achtergrond en aanleiding van dit onderzoek zijn bekeken is het mogelijk om de onderzoeksvragen met betrekking tot dit onderzoek te formuleren.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

“In hoeverre kan co-productie van verkiezingsprogramma's door politieke partijen bijdragen aan een vergrote actieve burgerbetrokkenheid en een verminderde selectieve participatie binnen de gemeente Wierden?”

Deze onderzoeksvraag is onderverdeeld in drie deelvragen.

1. Hoe is in Wierden door het PPW invulling gegeven aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'?

2. Hoe staan burgers binnen de gemeente Wierden tegenover het experiment en andere vormen van democratische vernieuwingen?
3. a. In hoeverre zijn Wierdense burgers bereid om op deze experimentele wijze actief deel te nemen?

b. Hoe verhoudt dit zich tot de (bereidheid tot) participatie aan gemeenteraadsverkiezingen en andere meer traditionele vormen van participatie?

c. Wat kan op basis van 3a en 3b worden gezegd over de te verwachten effecten van het experiment op de actieve burgerbetrokkenheid en de selectiviteit van participatie?

Binnen deze onderzoeksvragen staan twee mogelijke effecten van het experiment centraal. Dit zijn actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van politieke betrokkenheid. Naar beide concepten is al veel wetenschappelijk onderzoek verricht en er bestaan verschillende wetenschappelijke definities van beide begrippen. Binnen dit onderzoek zal actieve burgerbetrokkenheid worden gedefinieerd als: “deelname aan activiteiten die doorgaans zijn gericht op beïnvloeding van overheidsbeleid of een poging doen om overheidsbeleid te beïnvloeden” (o.a. Castenmiller, 2001, p.49; Nagel, 1987, p.1). Het tweede concept dat nader zal worden bekeken is selectiviteit van actieve politieke betrokkenheid. Selectiviteit van betrokkenheid houdt in dat bepaalde groepen binnen de samenleving zich actiever bezighouden met politiek dan andere groepen. Deze groep wordt ook wel aangeduid met de term ‘usual suspects’ en wordt gekarakteriseerd als: hoogopgeleide, welgestelde, blanke mannen van middelbare leeftijd (o.a. Milbrath & Goel, 1977; Verba, Schlozman, Brady, 1995). Beide concepten zullen in het theoretisch kader uitvoeriger worden toegelicht.

1.4. LEESWIJZER

Dit onderzoeksverslag is opgebouwd in drie delen. In het eerste gedeelte zal de aanwezige literatuur op dit vakgebied worden onderzocht en zal wetenschappelijke theorievorming worden besproken die relevant is voor de beantwoording van de kernvragen in dit onderzoek. Dit zal worden weergegeven in het theoretisch kader in het volgende hoofdstuk. In het tweede deel volgt een beschrijving van de methodologie die is gebruikt binnen dit onderzoek. Hierbij zal het empirisch onderzoek worden beschreven en zal er verantwoording worden afgelegd voor de gehanteerde werkwijzen. Ten slotte zal in het derde deel een beschrijving en analyse van de resultaten volgen. Deze resultaten zullen leiden tot de conclusies ten opzichte van het onderzoek en mogelijke aanbevelingen om het experiment in de toekomst te verbeteren.

2. THEORETISCH KADER

In dit hoofdstuk zal een theoretisch kader worden weergegeven dat is ontwikkeld op basis van wetenschappelijke literatuur. Door een beschrijving van de aanwezige literatuur wordt duidelijk wat er al is onderzocht op dit vakgebied en wordt tegelijkertijd het onderzoeksgebied afgebakend. Dit theoretisch kader is opgedeeld in twee onderdelen. Zo zullen de belangrijkste concepten uit het onderzoek worden bestudeerd en gedefinieerd. Naast deze definiëring van de concepten zullen ook wetenschappelijke theorieën worden bestudeerd die inzicht geven in de achtergronden van actieve betrokkenheid en selectieve participatie.

2.1. DEFINIËRING VAN CONCEPTEN

Het eerste onderdeel van het theoretisch kader zal bestaan uit een beschrijving van de belangrijkste concepten binnen het onderzoek. Dit zijn actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van politieke betrokkenheid. Beide concepten zullen worden gedefinieerd om vervolgens te kunnen concluderen of het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', uitgevoerd door het PPW, een bijdrage kan leveren aan vergroting van de actieve burgerbetrokkenheid en vermindering van de selectieve participatie binnen de gemeente Wierden.

2.2. ACTIEVE BURGERBETROKKENHEID

(Actieve) Burgerbetrokkenheid is een begrip dat vaak wordt gebruikt in verband met de relatie tussen burger en overheid. In de inleiding is aangegeven dat een directere betrokkenheid van burgers bij de politiek als een eventuele oplossing kan worden gezien voor de verslechterde relatie tussen burger en overheid. Maar wat houdt burgerbetrokkenheid nu in feite in? Hoe kan dit begrip worden gedefinieerd? Burgerbetrokkenheid kent geen standaarddefinities. Het begrip wordt door meerdere wetenschappers anders geïnterpreteerd en gedefinieerd. In dit onderzoek zal vast worden gehouden aan de definitie van Sigel en Hoskin (1981). Zij formuleren burgerbetrokkenheid als: "Political involvement signifies a sense of identification with the polity" (Sigel & Hoskin, 1981, p.42). Zij zien burgerbetrokkenheid als elke vorm van verbondenheid met het politieke systeem. Ook Castenmiller hanteert deze definitie, waarbij hij een onderscheid maakt in verschillende aspecten van burgerbetrokkenheid. Dit onderscheid omvat politieke affectie, politieke cognitie en politiek gedrag (Castenmiller, 2001, p.45-50; Sigel & Hoskin, 1981). Deze aspecten corresponderen met de begrippen politieke belangstelling, politieke kennis en politieke participatie. Waar verschillende auteurs burgerbetrokkenheid definiëren als alleen politiek gedrag ziet Castenmiller burgerbetrokkenheid als een breder begrip door ook cognities en houdingen toe te wijzen aan het begrip.

In dit onderzoek zal de nadruk worden gelegd op één aspect van burgerbetrokkenheid. Dit zal politiek gedrag zijn. Politiek gedrag kent vele andere benamingen. Zo worden ook vaak de termen actieve burgerbetrokkenheid en/of burgerparticipatie toegepast om politiek gedrag te benoemen. In dit onderzoek zal vast worden gehouden aan de term actieve burgerbetrokkenheid, omdat bij dit begrip direct duidelijk is wat er mee wordt bedoeld. Er kan geen begripsverwarring ontstaan.

Actieve burgerbetrokkenheid wordt in de wetenschap veelal omschreven als: 'actieve deelname aan politieke activiteiten'. Dit is echter een vrij ruime definitie. Vandaar dat verschillende politicologen het begrip specificeren tot: "deelname aan activiteiten die doorgaans zijn gericht op beïnvloeding van overheidsbeleid of een poging doen om overheidsbeleid te beïnvloeden" (o.a. Castenmiller, 2001, p. 49; Nagel, 1987, p.1). Met deze definitie worden enkel de activiteiten bedoeld die actieve participatie van burgers vereisen. Het sluit cognities en houdingen uit.

2.2.1. ACTIEVE BURGERBETROKKENHEID BINNEN DE SAMENLEVING

Relatief een klein percentage van de Nederlandse samenleving is daadwerkelijk actief betrokken bij de politiek. Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat in 2006 ongeveer een derde van de Nederlandse burgers politiek actief is (CBS Statline – politieke en sociale participatie). Deze cijfers zijn in de loop der jaren op een stabiel niveau gebleven. Er is sprake van een gelijkblijvende mate van participatie onder burgers (Dekker, 2000¹). Binnen het participatieniveau zijn er echter wel verschuivingen zichtbaar. Deze verschuivingen wijt men aan de 'informalisering' van participatie. Informalisering van participatie houdt in dat burgers steeds vaker een mening hebben over politieke kwesties, maar het uiten van deze mening gebeurt steeds minder in politieke settings (Dekker, 2000). Ook in de werkomgeving of in verenigingsband kunnen deze meningen worden uitgedragen. Dit informaliseringproces is zichtbaar binnen het participatiegedrag van burgers. Waar men vroeger eerder lid was van een politieke partij (1972: 10%, 1998: 4%), neemt men tegenwoordig eerder deel aan protestmarsen en handtekeningenacties (1972: 39%, 1998: 62%). Een tweede reden voor deze verschuiving kan men terugvinden in de vele nieuwe initiatieven die sinds enkele jaren worden aangedragen door de politiek. In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw kon men als burger alleen participeren binnen de politiek als men lid was van een politieke partij. De laatste decennia is hier verandering in gekomen. Tegenwoordig kan men ook politiek actief zijn zonder dat men lid is van een politieke partij. Dit heeft geleid tot vele nieuwe participatiemogelijkheden en initiatieven, zoals referenda en interactief bestuur (Boogers, 2010).

2.3. THEORETISCH KADER

Het besluit om politiek actief te worden is een bewuste keuze van het individu. Vele factoren zijn van invloed op dit besluit. Milbrath en Goel (1977), het Civic Voluntarism model (Verba et al., 1995) en het CLEAR-model (Lowndes, Pratchett, Stoker, 2006) geven allen inzicht in dit besluitvormingsproces en hieruit komt een duidelijk beeld naar voren van welke factoren invloed hebben op dit besluit.

2.3.1. WAAROM NIET?

Een veelgestelde vraag binnen de politiek is niet zozeer waarom burgers wel participeren binnen de politiek. De vraag waarom burgers juist niet participeren wordt als net zo interessant geacht. Verba, Schlozman en Brady (1995) hebben onderzoek verricht naar deze laatste vraag. Uit dit onderzoek komen drie mogelijke redenen voor niet-participatie naar voren, namelijk: men kan niet deelnemen, men wil niet deelnemen of men wordt niet gevraagd om deel te nemen (Verba et al., 1995). Hierop heeft men het Civic Voluntarism model ontwikkeld. Dit theoretisch model is gebaseerd op dit samenstel van factoren. De drie kernfactoren zijn: capaciteit, motivatie en de mate waarin mensen

deelnemen aan netwerken waarin verzoeken worden gedaan om politiek actief te worden (Verba et al, 1995, p.267). Binnen het model wordt hierbij de nadruk gelegd op de eerste twee factoren. Deze factoren (capaciteit en motivatie) worden als een vereiste gezien voor politieke betrokkenheid. Zonder de aanwezigheid van deze twee factoren zal een burger niet politiek actief worden. Dit geldt in mindere mate voor de derde factor. Burgers kunnen ook deelnemen aan politieke activiteiten zonder dat men hiervoor wordt gevraagd door derden. Hoewel Verba et al. (1995) weinig aandacht besteden aan deze laatste factor wordt deze factor door andere politicologen als wel belangrijk aangemerkt. Zo beargumenteren Lowndes et al. (2006) en Rosenstone en Hansen (1993) dat burgers niet vaak spontaan zullen deelnemen aan politieke activiteiten. Men wordt bijna altijd gevraagd door vrienden, kennissen, politieke partijen en/of activisten om deel te nemen aan politieke activiteiten (Lowndes et al., 2006; Rosenstone & Hansen, 1993, p.36). Zowel op lokaal als op nationaal niveau vindt deze politieke mobilisatie plaats. Vooral in tijden van aanstaande verkiezingen is politieke mobilisatie zichtbaar binnen de samenleving. Bij gemeenteraadsverkiezingen is er vaak sprake van een persoonlijke benadering tot de burger. Lokale politieke partijen gaan de straat op om persoonlijk in contact te komen met eventuele kiezers. Men wordt persoonlijk benaderd en gevraagd om te gaan stemmen bij de verkiezingen. Ook op landelijk niveau wordt gebruik gemaakt van een persoonlijke benadering van kiezers. Daarnaast worden ook andere middelen ingezet om zoveel mogelijk burgers te benaderen. Voorbeelden zijn tv-spotjes, folders en pamfletten. Ook Robert Putnam wijst op het belang van politieke mobilisatie. Zo concludeert hij dat hoe vaker burgers persoonlijk worden benaderd met het verzoek om deel te nemen, hoe eerder men geneigd is om politiek actief te worden (Putnam, 2000, p.121). De laatste factor (mate waarin mensen deelnemen aan netwerken) kan dus niet in zijn geheel weg worden gelaten uit het model. Het speelt wel degelijk een rol binnen het proces.

Ook in dit onderzoek zal de nadruk komen te liggen op capaciteit en motivatie. Er zal worden bekeken of verschillen in “kunnen” (capaciteit) en “willen” (motivatie) van burgers leiden tot selectieve (niet representatieve) participatie in de gemeente Wierden. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de derde factor van het Civic Voluntarism model ook binnen de komst van democratische vernieuwingen binnen het politieke systeem een rol blijft spelen. Democratische vernieuwingen, waaronder co-productie van verkiezingsprogramma's, kunnen worden gezien als een nieuwe vorm van het benaderen van burgers voor de politiek. Echter binnen dit onderzoek wordt dit niet getoetst.

Niet alleen het Civic Voluntarism model geeft inzicht in de vraag waarom burgers wel of juist niet participeren binnen het politieke systeem. Ook het CLEAR-model probeert antwoord te geven op deze vraag. Dit model, ontwikkeld door Vivien Lowndes, Lawrence Pratchett en Gerry Stoker (2006), verklaart politieke participatie van burgers aan de hand van vijf onderdelen. Deze onderdelen verwijzen naar de naam van het model. Volgens het model participeren burgers als men:

1. Can do: beschikking over de juiste hulpbronnen en kennis om deel te nemen
2. Like to: gevoel van bevestiging dat hun deelname er daadwerkelijk toe doet
3. Enabled to: wordt gevraagd om deel te nemen aan het politieke proces. Deze mobilisatie vindt plaats via de sociale netwerken van het individu

4. Asked to: wordt gevraagd om deel te nemen aan het politieke proces. Deze mobilisatie vindt plaats via politieke partijen, politici en bestuurlijke actoren.
5. Responded to: bewijs dat hun deelname serieus wordt genomen en dat er daadwerkelijk wat mee wordt gedaan

(Lowndes et al., 2006, p.9)

2.3.2. HET BESLUITVORMINGSPROCES

Uit de beschrijving van het Civic Voluntarism model en het CLEAR-model blijkt dat er vele redenen zijn om niet deel te nemen binnen de politiek. Zo kan men besluiten om niet deel te nemen, omdat men niet de beschikking heeft over de juiste middelen of omdat men niet over de juiste motivatie beschikt. Politiek activisme wordt gezien als een bewuste keuze van het individu. Deze keuze valt uiteen in twee beslissingen die moeten worden genomen. De eerste beslissing bevat het besluit om al dan niet politiek actief te worden. Het tweede, hierop volgende besluit gaat over de richting van de eerste beslissing (Milbrath & Goel, 1977, p.6). Dit besluitvormingsproces lijkt theoretisch, maar een voorbeeld verduidelijkt het gehele proces. Een voorbeeld dat vaak wordt gebruikt heeft betrekking op aanstaande verkiezingen. De burger dient zich eerst af te vragen of hij überhaupt gaat stemmen bij deze verkiezingen (beslissing 1) en wanneer hij kiest om te gaan stemmen, moet hij bepalen op welke partij/kandidaat hij gaat stemmen (beslissing 2). Uit dit voorbeeld blijkt dat beide beslissingen met elkaar samenhangen. Overwegingen ten opzichte van beslissing 2 hebben namelijk indirecte gevolgen voor beslissing 1. Wanneer een individu de politiek niet meer serieus neemt en geen vertrouwen meer heeft in de politiek en politici zal hij zeer waarschijnlijk niet gaan stemmen bij verkiezingen. Hierbij hebben zijn overwegingen ten opzichte van de politiek gevolgen voor het gaan stemmen bij de verkiezingen.

Een kostenbaten analyse kan het individu helpen bij het maken van deze keuze. Hierbij worden de baten van deelname afgewogen tegen de kosten van deze deelname. Wanneer de baten zwaarder wegen dan de kosten gaat men over tot politieke participatie. Bij deze kostenbaten analyse kan men onderscheid maken in drie verschillende typen baten (Nagel, 1987, p.11). Het eerste type wordt gedefinieerd als 'instrumentele argumenten'. Dit type baten houdt in dat burgers politiek actief worden, omdat ze participatie zien als een middel om het beleid of de samenstelling van de regering of het parlement te beïnvloeden. Een individu dat rationeel en uit eigenbelang handelt, zal niet snel om deze reden participeren. Hij wil zijn hulpbronnen (geld en tijd) niet opofferen, omdat de invloed van de participatie op deze uitkomsten waarschijnlijk tamelijk klein is. Bovendien kan er ook sprake zijn van free-riders-gedrag waarbij de burger profiteert van de inspanningen van anderen (Verba et al., 1995, p.100). Het tweede type baten ('ontwikkelingseffecten') houdt in dat burgers participeren, omdat men participatie ziet als een ontwikkeling van de persoon. Zo leert men nieuwe waarden en vaardigheden kennen en doet men nieuwe kennis op van het politiek systeem. Een laatste type baten is bekend onder de naam 'intrinsieke waarden' en heeft betrekking op het gevoel dat burgers hebben bij participatie. Wanneer dit gevoel bevredigend is, zal men eerder bereid zijn om politiek actief te worden. Voorbeelden van dergelijke intrinsieke waarden zijn: het gevoel dat men zijn burgerplicht vervult, het gevoel dat men bij de groep hoort, het gevoel dat men macht heeft, et cetera (p.15). Als burgers het gevoel hebben dat hun stem daadwerkelijk van belang is en ook

meetelt binnen het proces zal men eerder overgaan tot politiek gedrag. Bij dit type baten speelt echter niet alleen intrinsieke waarden een rol. Ook de mate van betrokkenheid binnen de gemeenschap en het belang bij de lokale gemeenschap kunnen van invloed zijn op de vraag waarom burgers besluiten om niet deelnemen aan politieke activiteiten. Uit dit feit blijkt dat burgers eerder geneigd zijn om deel te nemen aan de lokale politiek, omdat dit gaat over hun eigen leefomgeving en onderwerpen die dichtbij hen staan (Verba et al., 1995). Politiek is dan niet meer een 'ver van mijn bed-show', maar wordt realiteit. Dit geldt bijvoorbeeld voor burgers met kinderen. Zij zullen eerder hun stem laten horen wanneer het gaat over een speelveldje bij hen in de buurt, dan om landelijke kwesties waar hun interesse niet naar uit gaat. Deze drie typen baten corresponderen met de factor motivatie van het Civic Voluntarism model en de factor 'Like to' van het CLEAR-model.

Naast baten kent deelname aan politieke participatie ook kosten. Deze kosten hebben niet alleen betrekking op de financiële kosten van participatie. Zo kost politieke participatie ook tijd en kunnen burgers besluiten om niet te participeren, omdat men denkt dat men niet de beschikking heeft over de juiste competenties (Nagel, 1987, p.15-17). Deze 'kosten' zijn persoonsgebonden en moeten zodoende zelf worden opgebracht. Niet elke burger kan dit opbrengen. Politieke participatie wordt hierdoor afhankelijk van de mate van hulpbronnen waarover men beschikt. Hoe groter dit bezit aan hulpbronnen is, hoe groter de kans dat een burger politiek actief wordt (Verba et al., 1995). Voornamelijk de hulpbronnen geld en tijd spelen hierbij een belangrijke rol. Burgers moeten het lidmaatschap van een politieke partij kunnen betalen en men moet over tijd beschikken om deel te kunnen nemen aan politieke activiteiten. Daarnaast is ook het beschikken over bepaalde vaardigheden van belang. Deze vaardigheden worden door Verba et al. (1995) civic skills genoemd en omschreven als het bezit van organisatorische en communicatieve vaardigheden van burgers (p.271). Ook deze sociale vaardigheden zijn nodig om als burger politiek deel te nemen aan het systeem. Zo moet men argumenten mondeling kunnen toelichten en moet men vergaderingen kunnen plannen en voorzitten. Deze civic skills worden aangeleerd door onderwijs, maar ook door deelname aan sociale netwerken en/of binnen maatschappelijke organisaties.

Onderwijs en het volgen van een opleiding spelen een grote rol bij het verklaren van de hulpbronnen geld, tijd en civic skills (Verba et al., 1995). Ook Rosenstone en Hansen (1993, p.76) erkennen dit feit. Volgens hen heeft onderwijs twee positieve effecten voor de politieke participatie van burgers. Ten eerste vergaren burgers kennis en doet men nieuwe vaardigheden op en ten tweede kan onderwijs er toe leiden dat burgers in contact komen met al politiek actieve burgers. Binnen het besluitvormingsproces speelt echter niet alleen de objectieve politieke competentie (bezit van kennis over politiek) een rol. Zojuist is al kort de rol van subjectieve politieke competentie aangestipt. De burger moet zich ook geschikt achten om deel te kunnen nemen aan de politiek (Denters & Geurts, 1994, p.97). Uit het onderzoek blijkt dat dit zelfinzicht onder burgers erg klein is. Slechts 17% van de burgers geeft aan een groot vertrouwen te hebben in zijn eigen kunnen en competenties. Een overgrote meerderheid denkt dat men niet over de juiste competenties beschikt om deel te kunnen nemen aan de politiek. Dit lage zelfvertrouwen kan een bepalende factor zijn bij het nemen van het besluit om al dan niet politiek actief te worden.

Het kunnen deelnemen aan de politiek komt overeen met de factor capaciteit uit het Civic Voluntarism model en de 'Can do'-factor uit het CLEAR-model. Capaciteit omvat hier het bezit aan de

hulpbronnen geld, tijd en civic skills. Ook de factor 'Can do' gaat om het bezit van de juiste hulpbronnen voor deelname. Daar waar Verba et al. (1995) verwijzen naar alle hulpbronnen leggen Lowndes et al. (2006) de nadruk op het bezit van civic skills (p.10).

De uitkomsten van deze kostenbaten analyse kunnen worden beïnvloed door politieke mobilisatie. Politieke mobilisatie houdt in dat burgers worden gevraagd om politiek actief te worden (Rosenstone & Hansen, 1993, p.25-26). Dat politieke mobilisatie nodig is, blijkt uit het feit dat burgers vaak niet spontaan deelnemen aan politieke activiteiten (Lowndes et al., 2006; Rosenstone & Hansen, 1993). Politieke mobilisatie kan op verschillende manier plaatsvinden. Allereerst kunnen burgers worden gevraagd door politiek leiders en politieke partijen. Deze wijze staat bekend als directe politieke mobilisatie (Rosenstone & Hansen, 1993, p.26). Directe politieke mobilisatie komt overeen met de derde kernfactor uit het Civic Voluntarism model, namelijk dat mensen deelnemen binnen netwerken waarin verzoeken worden gedaan om politiek actief te worden. Daarnaast correspondeert het ook met de 'Ask to'-factor uit het CLEAR-model. Beide modellen geven weer dat burgers gevraagd dienen te worden door anderen voordat men besluit om politiek actief te worden. Burgers kunnen echter ook op een indirecte manier worden gevraagd om politiek actief te worden. Men wordt dan gevraagd door familie, vrienden en/of kennissen. Dit wordt indirecte mobilisatie genoemd (p.27). Binnen deze indirecte mobilisatie spelen sociale netwerken een grote rol. In dergelijke netwerken verblijven vaak een zelfde type burgers, met een gelijke opleiding, inkomen, et cetera. Hierdoor is het gemakkelijk om burgers te vragen en/of gevraagd te worden om politiek actief te worden. Ook Lowndes et al. (2006) besteden in hun CLEAR-model aandacht aan deze vorm van mobilisatie. Men vat dit samen in de 'Enabled to'-factor en omschrijven deze factor als de mogelijkheid van burgers om deel te nemen aan de politiek. Deze vorm van mobilisatie is de meest toegankelijke en meest gemakkelijke manier om burgers te vragen en wordt zodoende het meest toegepast binnen de politiek.

Nu het besluitvormingsproces nader is bestudeerd, kunnen drie factoren worden benoemd die van invloed zijn op het politieke participatieniveau. Dit zijn: het bezit van hulpbronnen (geld/tijd/civic skills), subjectieve politieke competentie en politieke mobilisatie.

2.4. ACTIEVE BURGERBETROKKENHEID BINNEN HET ONDERZOEK

Actieve burgerbetrokkenheid is het eerste concept dat zal worden bestudeerd binnen dit onderzoek. Er zal worden bekeken welke invloed invoering van democratische vernieuwingen heeft op de actieve burgerbetrokkenheid van burgers in de gemeente Wierden. Zal actieve betrokkenheid toenemen door invoering van democratische vernieuwingen? Deze vraag zal worden beantwoord aan de hand van een survey onderzoek onder burgers in de gemeente Wierden. In dit survey onderzoek zal worden bekeken in hoeverre burgers bereid zijn om actief deel te nemen aan politieke activiteiten. Er zal daarbij een onderscheid worden gemaakt tussen traditionele vormen van participatie (stemmen tijdens verkiezingen, bijwonen van een raadsvergadering en contact opnemen met gemeenteraadsleden) en democratische vernieuwingen (gekozen burgemeester, referendum, interactief bestuur en het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma').

2.5. SELECTIEVE POLITIEKE BETROKKENHEID

Naast de mogelijke effecten op actieve burgerbetrokkenheid zullen in het onderzoek ook de mogelijke effecten op selectiviteit van politieke betrokkenheid worden besproken. Hierbij is het de vraag of co-productie van verkiezingsprogramma's zal leiden tot een vermindering van de selectiviteit van participatie binnen de gemeente Wierden.

Uit verschillende wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat er geen sprake is van een representatieve participatie binnen de politiek. Meestal houdt een beperkte groep binnen de samenleving zich bezig met politiek en is ook daadwerkelijk politiek actief. Deze groep usual suspects wordt gekarakteriseerd als: hoogopgeleide, welgestelde, blanke mannen van middelbare leeftijd (Verba et al., 1995, p.2). Deze groep is vaker politiek actief en meer politiek betrokken dan andere groepen binnen de samenleving.

Selectieve politieke betrokkenheid kan het gevolg zijn van verscheidende oorzaken. Eén van de meest aangewezen en onderzochte oorzaken is het bezit van de hulpbronnen geld, tijd en civic skills. In paragraaf 2.3.2. is de conclusie getrokken dat een groter bezit van hulpbronnen leidt tot een grotere kans om als burger politiek actief te worden. Het bezit van deze hulpbronnen is echter ongelijk verdeeld onder de samenleving. Sommige burgers bezitten een grote mate van hulpbronnen en anderen een kleinere mate van hulpbronnen. Deze ongelijke verdeling ziet men terugkomen binnen het onderscheid politiek actief en niet politiek actieve burgers. Onder politiek actieve burgers zijn de hulpbronnen geld, tijd en civic skills oververtegenwoordigd in vergelijking met het bezit van hulpbronnen van niet-participanten.

2.5.1. SOCIAALECONOMISCHE EN DEMOGRAFISCHE FACTOREN

Selectiviteit van politieke betrokkenheid ontstaat door een ongelijke verdeling van hulpbronnen onder burgers. Dit is het gevolg van sociaaleconomische en demografische factoren. Verschillende wetenschappelijke onderzoeken (o.a. Milbrath & Goel, 1977; Rosenstone & Hansen, 1993; Verba et al., 1995) concluderen dat politieke participatie afhankelijk is van sociaaleconomische en demografische factoren. Milbrath en Goel (1977) onderscheiden twaalf factoren die volgens hen van invloed zijn op politieke participatie van burgers. Dit zijn: sociale positie van burgers, socio-economische status, inkomen, onderwijs, beroep, grootte van de woonplaats, betrokkenheid binnen organisaties, identificatie met de samenleving, leeftijd, geslacht, religie en cultuur (p.87-122). De verschillende scores op deze factoren bepalen de mate van politieke participatie van burgers. De conclusies uit dit onderzoek luiden:

- Burgers die actief zijn betrokken binnen de samenleving zijn eerder politiek actief dan burgers die minder in de samenleving zijn geïntegreerd (p.89);
- Burgers uit hogere sociale klassen participeren vaker dan burgers uit lagere sociale klassen (p.92);
- Welvarende burgers hebben een grotere kans om politiek actief te worden dan minder welvarende burgers (p. 96);

- Hoogopgeleiden participeren op een politiek hoger niveau dan lager opgeleiden (p.98);
- Burgers met een hogere functie in de arbeidsmarkt hebben een grotere kans om politiek actief te worden dan burgers met een lagere functie (p.102);
- Hoe kleiner de woonplaats, hoe meer participatie (p.106);
- Burgers met een grote maatschappelijke betrokkenheid participeren op een hoger politiek niveau dan burgers die niet of nauwelijks zijn betrokken binnen maatschappelijke organisaties (p.110);
- Hoe langer een burger in een samenleving verblijft, hoe groter de kans is dat hij politiek actief is (p.113);
- Burgers met een middelbare leeftijd zijn het meest betrokken bij de politiek (p.114);
- Mannen participeren vaker dan vrouwen (p.116);

Ook kerkelijke gezindheid en etniciteit zijn van invloed op het participatieniveau van burgers. Zo blijkt dat:

- In de USA Joden het meest politiek actief zijn. Gevolgd door Katholieken en Protestanten (p.118) en
- In de USA blijkt dat blanken meer participeren dan Afro-Amerikanen (p.119).

Ook andere politicologen verwijzen naar invloedrijke sociaaleconomische factoren die de mate van politieke participatie onder burgers beïnvloeden. Deze factoren komen grotendeels overeen met de hierboven beschreven factoren. Rosenstone en Hansen (1993) definiëren echter ook andere factoren die volgens hen invloed uitoefenen op politieke participatie. Factoren waar zij onderscheid in maken zijn naast de al beschreven factoren (geslacht, ras, onderwijs): taalgebruik, ervaring en de mate waarin men effectief gebruik maakt van middelen (Rosenstone & Hansen, 1993, p.74-80). Deze laatste factor heeft betrekking op het vertrouwen van de burger in de politiek. Hoe hoger dit vertrouwen is, hoe groter de kans is dat burgers politiek actief worden. Rosenstone en Hansen spreken van een onderling verband tussen deze zes factoren. Alle factoren hangen met elkaar samen. Zo is ervaring afhankelijk van onderwijs en leeftijd.

Men ziet deze factoren als een pakket hulpbronnen die de mate van politieke participatie van burgers bepalen. Hoe groter het bezit is aan hulpbronnen, hoe groter de kans is dat men politiek actief wordt. Burgers zijn nu eerder in staat om de kosten van participatie op te brengen en men heeft de kennis om deel te nemen aan politieke activiteiten. Daarnaast zijn deze hulpbronnen ook van invloed op de politieke mobilisatie. Politieke leiders zullen bij directe politieke mobilisatie zoeken naar burgers zoals henzelf (p.80). Men zoekt naar burgers met eenzelfde opleidingsniveau en dezelfde vaardigheden als henzelf en deze burgers worden gevraagd om actief deel te nemen aan de politiek. Een negatief bijgevolg is dat een select gezelschap wordt gevraagd om politiek actief te worden, omdat deze groep over de juiste hulpbronnen en connecties bezit. De keerzijde van het verhaal is dus dat er hierdoor een selectieve politieke participatie ontstaat binnen de samenleving.

2.5.2. CONSEQUENTIES VAN SELECTIEVE POLITIEKE BETROKKENHEID

Selectieve politieke betrokkenheid kent mogelijk grote consequenties voor de samenleving en democratie. Door een selectieve participatie is de kans groot dat alleen de behoeften en voorkeuren van een kleine groep worden gehoord door de politiek (Verba et al, 1995, p. 2). Bepaalde belangen worden (over)vertegenwoordigd en andere belangen raken ondergesneeuwd. Dit kan het democratisch ideaal schaden. Het democratisch ideaal 'het volk regeert' (Thomassen, 1991) wordt nu niet in praktijk gebracht. De beslissingen worden niet gestuurd door de voorkeuren van de meerderheid, maar juist door een minderheid in de samenleving. Dit argument dient echter wel genuanceerd te worden. Binnen de politiek draait het namelijk niet zozeer om wie iets zegt of doet. Het gaat erom wat diegene zegt en doet. Met andere woorden, het gaat om de representativiteit van opvattingen. Selectieve participatie vormt alleen een gevaar voor de democratie als de politieke opvattingen van participanten niet representatief zijn voor de samenleving (Denters & van Heffen – oude-Vrielink, 2004). Politieke opvattingen van participanten en niet participanten hoeven echter niet van elkaar te verschillen. Men kan zelfs een zelfde standpunten hebben met betrekking tot een kwestie. Alleen kiezen sommige burgers er voor om deze mening naar buiten toe uit te dragen, terwijl anderen dit bewuste besluit niet nemen. Uit onderzoek van Denters, Klok en Visser (2002) blijkt dat de representativiteit van opvattingen van participanten dan ook niet of nauwelijks verschilt met de samenleving in zijn geheel. Zij hebben een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het interactieve participatieproces in de wijk Roombeek in Enschede. Tijdens dit proces hebben bewoners van deze wijk de mogelijkheid gekregen om mee te denken over de heropbouw van de wijk na de vuurwerkramp in 2000. Uit dit onderzoek blijkt dat de opvattingen van participanten geen grote verschillen kent met de opvattingen van niet participanten aan dit proces. Het geheel dient dus enigszins genuanceerd te worden, maar het is wel van belang dat er aandacht wordt geschonken aan de eventuele negatieve consequenties van selectieve participatie.

2.6. SELECTIVITEIT VAN BETROKKENHEID BINNEN HET ONDERZOEK

Naast de mogelijke effecten op de actieve burgerbetrokkenheid zullen ook de mogelijke effecten op selectiviteit van politieke betrokkenheid worden onderzocht. Er zal worden bekeken of co-productie van verkiezingsprogramma's naar verwachting zal leiden tot een minder selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Dit zou betekenen dat niet-politiek actieve burgers bereid zijn om deel te nemen aan deze nieuwe vormen van politieke participatie. Deze vraag zal worden getoetst aan de hand van een survey onderzoek onder burgers in de gemeente Wierden. Hierbij zullen persoonlijke vragen gesteld worden die betrekking hebben op de karakteristieken van usual suspects, zoals inkomen, opleiding en politieke opvattingen. Deze vragen zullen worden gecombineerd met vragen die de bereidheid van burgers toetsen om deel te nemen aan politieke activiteiten. Analyse van beide uitkomsten moet uiteindelijk antwoord geven op de vraag of er sprake is van een mindere selectieve participatie in de gemeente Wierden.

3. METHODOLOGIE

In dit hoofdstuk zal worden beschreven op welke wijze het onderzoek is uitgevoerd. Hierbij zal de aandacht uitgaan naar enkele belangrijke punten binnen de methodologie.

3.1. ONDERZOEKSDESIGN

Zoals eerder is aangegeven zal het onderzoek de vorm krijgen van een evaluatieonderzoek. Een evaluatieonderzoek houdt in dat er een onderzoek wordt uitgevoerd naar de effecten van een sociale interventie (Babbie, 2007, p.350). Men kan onderscheid maken in twee verschillende typen evaluatieonderzoek. Ten eerste een ex post evaluatie. Dit type evaluatie wordt achteraf uitgevoerd en kijkt of de behaalde resultaten het effect zijn van de invoering van de sociale interventie. Het tegenovergestelde van een ex post evaluatie is een ex ante evaluatie. Bij een ex ante evaluatie vindt er voorafgaand een evaluatie plaats. Het doel van een dergelijke evaluatie is om te kijken welke mogelijke effecten zich kunnen voordoen door de invoering van de sociale interventie.

Het aanvankelijke voornemen was om een ex post evaluatie te houden, waarbij zou worden gekeken of het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', zoals uitgevoerd door het PPW, heeft bijgedragen aan een vergroting van de actieve burgerbetrokkenheid en vermindering van de selectiviteit van deze betrokkenheid in de gemeente Wierden. Wegens problemen in de dataverzameling heeft dit oorspronkelijke idee niet plaats kunnen vinden. Vandaar dat het onderzoek een bredere opzet heeft gekregen en er is gekozen voor een ex ante evaluatie. Het doel is nu om te kijken hoe burgers in de gemeente Wierden tegenover democratische vernieuwingen staan en hoe groot hun bereidheid is om deel te nemen aan deze vernieuwde vormen van politieke participatie. Hierbij zal een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds co-productie verkiezingsprogramma en anderzijds drie andere vormen van democratische vernieuwing (gekozen burgemeester, referendum, interactief bestuur). Tevens zal deze bereidheid worden vergeleken met de bereidheid om deel te nemen aan traditionele vormen van politieke participatie. Op basis van dit beeld kunnen er conclusies worden getrokken over de te verwachte effecten van het experiment als er in Wierden in de toekomst wordt overgegaan tot bredere invoering van co-productie van verkiezingsprogramma's.

Om een goed evaluatieonderzoek uit te voeren, wordt gebruik gemaakt van het evaluatiemodel dat is ontwikkeld door Peter Swanborn (1999). Dit model bestaat uit drie opeenvolgende fasen en wanneer men alle drie fasen doorloopt kan men concluderen het experiment daadwerkelijk een bijdrage kan leveren aan de verwachte effecten. Deze drie fasen zijn:

1. Het typeren en karakteriseren van de interventie
2. Het bepalen van de effecten, de doelvariabelen, van de interventie
3. Het bepalen of de effecten zich hebben voorgedaan (of zullen voordoen) en of dit het resultaat is van de invoering van de interventie

(Swanborn, 1999, p.17).

Dit evaluatiemodel zal als leidraad dienen voor dit onderzoek. Zo komen de fasen uit het model van Swanborn overeen met de onderzoeksvragen binnen dit onderzoek. Fase één ziet men terugkomen in de eerste onderzoeksvraag. Hierin wordt het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' nader bekeken en wordt de interventie getypeerd en gekarakteriseerd.

De tweede fase uit het model wordt niet expliciet besproken in dit onderzoek. De doelvariabelen van het onderzoek zijn voorafgaand aan dit onderzoek al vastgesteld. Dit zijn actieve betrokkenheid en selectieve participatie. De laatste fase uit het evaluatiemodel komt het meest tot uiting in dit onderzoek. Deze fase komt overeen met de tweede en derde deelvraag binnen het onderzoek. Hierin zal worden bekeken hoe burgers tegenover democratische vernieuwingen staan en hoe groot de bereidheid is om deel te nemen aan deze democratische vernieuwingen in vergelijking met de meer traditionele participatiemogelijkheden. Binnen beide vragen wordt bekeken of de mogelijke effecten (vergroting van actieve burgerbetrokkenheid en mindere selectieve participatie) zich zullen voordoen binnen de gemeente Wierden. De hoofdvraag zal uiteindelijk antwoord geven op de vraag welke invloed het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' heeft op het bereiken van de verwachte effecten. Deze vraag komt overeen met het tweede gedeelte van de derde fase uit het model van Swanborn.

3.2. DATAVERZAMELING

Er zijn verschillende data nodig om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Binnen dit onderzoek zal gebruik worden gemaakt van verschillende manieren om deze data te verzamelen. Dit zijn: een documentenstudie, interviews en een survey onderzoek. Deze dataverzameling zal per onderzoeksvraag worden besproken.

3.2.1. DOCUMENTENSTUDIE EN INTERVIEWS

Voor de beantwoording van de eerste deelvraag zal gebruik worden gemaakt van data die is verzameld aan de hand van een documentenstudie en interviews. Deze data moeten helpen bij het verkrijgen van een beter inzicht in het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', maar voornamelijk zal de data worden gebruikt om te kijken hoe het PPW invulling heeft gegeven aan dit experiment. In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010 heeft het PPW vele documenten opgesteld en verzameld die betrekking hebben op de verkiezingen en/of het experiment. Al deze bestanden geven een beeld van het experiment. Om antwoord te kunnen geven op de vraag hoe het PPW invulling heeft gegeven aan het experiment zijn ook interviews met initiatiefnemers en betrokkenen binnen het experiment afgenomen. In totaal zijn er twee interviews gehouden. Het eerste interview is met de heer Pelle Mug. Hij kan worden gezien als één van de initiatiefnemers voor het experiment. Zo heeft hij het PPW in contact gebracht met het concept achter co-productie van verkiezingsprogramma's. Het tweede interview is met de heer Bert Klaas. Hij is fractievoorzitter van het PPW en zodoende nauw betrokken bij de uitvoering van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'. Waar in het eerste interview de nadruk ligt op het initiatief en de totstandkoming van het experiment zal in het tweede interview de uitvoering en de resultaten uitvoeriger onder de aandacht komen.

Tijdens de interviews zal gebruik worden gemaakt van een zelfde vragenlijst (zie bijlage 2). Dit is een semigestructureerde vragenlijst. Bij dit type vragenlijst staan de vragen en de volgorde van vragen in grote lijnen vast. Er is echter wel ruimte om eventueel af te wijken van de vragen en volgorde. Waar nodig kan er worden doorgevraagd op vragen en kan er een andere volgorde van vragen worden aangehouden.

Er is gekozen om interviews af te nemen om zodoende op een eenvoudige manier een totaalbeeld te kunnen schetsen van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' en de invulling die aan dit experiment is gegeven door het PPW. Doordat er zowel interviews worden gehouden met initiatiefnemers als met betrokkenen ontstaat er een duidelijk beeld van de verschillende aspecten van het experiment, zoals het initiatief, totstandkoming, uitvoering en de resultaten.

3.2.2. SURVEY ONDERZOEK

Voor de beantwoording van de tweede en de derde onderzoeksvraag zullen gegevens worden gebruikt die worden verzameld door middel van een survey onderzoek onder burgers in de gemeente Wierden. Dit survey onderzoek heeft als doel om de houding van burgers ten opzichte van democratische vernieuwingen te toetsen en hun bereidheid om deel te nemen aan deze vernieuwingen te meten.

Er zal echter worden begonnen met een literatuurstudie waarbij wetenschappelijke literatuur en –theorieën worden bestudeerd. Deze literatuurstudie moet dienen als een oriëntatiekader voor de beantwoording van beide onderzoeksvragen. Deze literatuurstudie bestaat uit twee onderdelen. Ten eerste zullen de belangrijkste concepten uit het onderzoek worden gedefinieerd om vervolgens verschillende wetenschappelijke theorieën te bestuderen die betrekking hebben op beide concepten. De uitwerking van deze literatuurstudie is terug te vinden in het theoretisch kader in hoofdstuk 2.

Het survey onderzoek zal bestaan uit het verspreiden van enquêtes onder burgers in de gemeente Wierden. Binnen deze enquête staan drie onderwerpen centraal. Dit zijn:

1. Persoonlijke gegevens;
2. Houding ten opzichte van democratische vernieuwingen;
3. Bereidheid om deel te nemen aan politieke activiteiten

Binnen deze drie onderwerpen zullen de belangrijkste concepten uit het onderzoek worden geoperationaliseerd.

Actieve burgerbetrokkenheid wordt getoetst aan de hand van het tweede en derde onderwerp. Hierin wordt bekeken hoe burgers tegenover democratische vernieuwingen staan en in hoeverre men bereid is om deel te nemen aan politieke activiteiten. Binnen de bereidheid voor deelname aan politieke activiteiten wordt een onderscheid gemaakt in de bereidheid voor deelname aan democratische vernieuwingen en de bereidheid voor deelname aan traditionele vormen van politieke participatie. Deze verschillende maten van participatie zullen met elkaar worden vergeleken

om uiteindelijk te kunnen concluderen of invoering van democratische vernieuwingen zal leiden tot een vergroting van de actieve burgerbetrokkenheid binnen de gemeente Wierden.

Ook selectieve participatie zal een belangrijke rol spelen binnen de enquête. Dit concept wordt getoetst aan de hand van het eerste en derde onderwerp binnen de vragenlijst. Als eerste zullen persoonlijke gegevens aan de respondent worden gevraagd. Deze persoonlijke gegevens komen overeen met de karakteristieken van usual suspects. Zo zal onder andere gevraagd worden naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, inkomen en politieke opvattingen van de respondent. Deze gegevens zullen worden vergeleken met de bereidheid van burgers om deel te nemen aan politieke activiteiten. Uit de resultaten van beide onderwerpen kan men uiteindelijk concluderen of er binnen de gemeente Wierden sprake is van een groep usual suspects en of selectieve participatie zich voordoet.

De enquête zal op twee manieren worden verspreid onder burgers, namelijk een webenquête en een schriftelijke enquête. Er is gekozen om op twee manieren de enquête te verspreiden, zodat zo veel mogelijk burgers de gelegenheid krijgen om te participeren binnen het onderzoek.

De webenquête zal worden opgesteld binnen het programma Google Docs. Dit programma kent vele voordelen ten opzichte van andere methoden voor het opstellen van enquêtes. Het grootste voordeel is de automatische dataverzameling. Binnengekomen data wordt rechtstreeks opgeslagen in een Excel-bestand. Dit betekent dat gegevens niet meer handmatig in te hoeven worden gevoerd. Dit scheelt tijd en daarnaast kunnen er geen fouten worden gemaakt bij de invoering van de gegevens. Een tweede voordeel van webenquêtes is dat respondenten de enquête in hun eigen tijd in kunnen vullen. Men wordt niet opgedrongen door enquêteurs en men kan zelf bepalen waar en wanneer men de vragenlijst invult.

Burgers zijn op de webenquête gewezen door middel van een begeleidende brief (zie bijlage 3) die rondgebracht is in de gemeente Wierden. In deze brief vindt men een toelichting van het onderzoek en zijn zowel de Internetlink als mijn e-mailadres vermeld. Men kan de Internetlink gebruiken voor deelname aan het onderzoek, maar burgers kunnen ook een e-mail sturen waarin men aangeeft bereid te zijn om deel te nemen aan het onderzoek en ik zal hen dan per mail de Internetlink toe sturen.

Om echter zo veel mogelijk Wierdenaren te bereiken, wordt er ook een schriftelijke enquête uitgedeeld onder burgers. Op een vrijdagochtend is in het winkelcentrum in Wierden aan passanten de enquête uitgedeeld met de vraag om deze vragenlijst direct in te vullen.

In de enquête (zie bijlage 3) wordt grotendeels gebruik gemaakt van gestandaardiseerde vragen met gestandaardiseerde antwoordmogelijkheden. Ook zijn enkele vragen overgenomen van andere onderzoeken, zoals het Nationaal Kiezersonderzoek. Er is bewust gekozen om dergelijke formuleringen over te nemen, omdat het eerder uitgeteste vragen betreft die in veel ander wetenschappelijk onderzoek zijn beproefd. Naast gestandaardiseerde vragen en antwoordmogelijkheden wordt er ook veelvuldig gebruik gemaakt van hypothetische vraagstellingen, zoals 'hoe groot is de kans dat u ...'. Deze vragen zullen worden gebruikt om de bereidheid van burgers te toetsen. Dit type vraag kent echter wel enkele beperkingen. Zo kunnen burgers in een

hypothetische situatie aangeven anders te handelen dan als de situatie zich in werkelijkheid voordoet. Wanneer deze beperkingen in acht worden genomen, is het echter de beste manier om de bereidheid van burgers te toetsen. Het is de beste manier in de gegeven situatie.

3.3. RESPONDENTEN

De onderzoekseenheid binnen dit onderzoek is de bevolking van de gemeente Wierden. De doelpopulatie bestaat uit inwoners uit de gemeente die 18 jaar en ouder zijn. Dit komt neer op 17.418 burgers of 8.680 huishoudens (CBS Statline¹ – kerncijfers wijken en buurten 2003-2009; Gemeente Wierden – Wierden in cijfers). Uit deze doelpopulatie zijn at random 250 huishoudens geselecteerd. At random houdt in dat huishoudens willekeurig en met gelijke kans worden geselecteerd (Babbie, 2007, p.191). De begeleidende brieven zijn willekeurig over de gemeente Wierden verdeeld. Hierbij is onderscheid gemaakt in 150 brieven in Wierden en 100 brieven in Enter. Wijken, straten en huizen zijn willekeurig geselecteerd binnen beide dorpen. Wegens beperking in de tijd heeft er geen rappelronde plaatsgevonden.

Om een goede, representatieve steekproef te houden is het belangrijk dat de samenstelling van de steekproef grotendeels overeenkomt met de samenstelling van de bevolking waarbinnen de steekproef wordt gehouden. Om te bekijken of er in dit onderzoek ook sprake is van een representatieve steekproef is het allereerst van belang dat de bevolkingsopbouw van de gemeente Wierden nader wordt bekeken. Dit zal worden bekeken op basis van de demografische variabelen geslacht, leeftijd en inkomen. Het aantal mannen en vrouwen binnen de gemeente Wierden is nagenoeg gelijk aan elkaar. Er wonen 11.763 mannen en 11.695 vrouwen in de gemeente Wierden. Ook de variabele leeftijd laat geen grote verschillen zien tussen de leeftijdscategorieën. Elke leeftijdscategorie komt overeen met ongeveer 12% van de totale bevolking. Burgers in de leeftijd 40-49 jaar zijn met het hoogste aantal. Zij representeren 15% van de totale bevolking van de gemeente Wierden (Gemeente Wierden – Statistisch overzicht 2009). De variabele inkomen laat een opwaartse lijn zien. Er zijn meer huishoudens met een inkomen boven modaal (40%) dan het aantal huishoudens met een jaarinkomen onder modaal (29%) (CBS Statline² – Inkomensverdeling huishoudens naar inkomensgroepen). In het onderzoek zijn de steun voor democratische vernieuwingen en de bereidheid om deel te nemen aan democratische vernieuwingen ook uitgesplitst naar opleiding en politieke voorkeur. Er zijn echter geen statische modellen beschikbaar die deze variabelen goed weergeven.

3.4. RESPONS

De totale respons binnen het onderzoek bestaat uit 54 reacties. Dit aantal is onder te verdelen in het aantal reacties op de webenquête en het aantal schriftelijke enquêtes. Er hebben 38 burgers gereageerd op de webenquête en 16 burgers hebben een schriftelijke enquête ingevuld. De representativiteit komt hiermee op 15% (38/250). De representativiteit ten opzichte van de schriftelijke enquête is niet precies weer te geven. Dit komt omdat niet exact is bijgehouden hoeveel burgers zijn aangesproken om de schriftelijke enquête in te vullen. Waarschijnlijk ligt dit percentage wel hoger dan 15%. Uit deze gegevens blijkt dat burgers eerder bereid zijn om te participeren binnen een onderzoek wanneer men persoonlijk wordt aangesproken. Deze persoonlijke aanpak heeft er toe

geleid dat relatief weinig burgers hebben geweigerd. Een veelgehoorde reden om niet te participeren is tijdgebrek. Aan deze persoonlijke aanpak zitten echter wel enkele kanttekeningen. Zo is er sprake van selectiviteit. Niet alle burgers hebben een gelijke kans om geselecteerd te worden. Niet alle burgers zijn aangesproken en niet alle burgers hebben de kans om op een vrijdagochtend te gaan winkelen in het winkelcentrum in Wierden. Deze selecte groep deelnemers bestaat voornamelijk uit ouderen en vrouwen.

Zoals eerder is aangegeven, moet een representatieve steekproef een zelfde samenstelling hebben als de bevolking waarin de steekproef wordt afgenomen. In dit onderzoek is er sprake van een dergelijke representatieve steekproef. De totale groep bestaat uit 54 burgers. Deze groep bestaat uit 22 mannen en 29 vrouwen. Alhoewel er meer vrouwen hebben deelgenomen aan het onderzoek is dit geen wezenlijk groot verschil. Ook de variabelen leeftijd en inkomen laten geen afwijkend beeld zien. Alhoewel er meer burgers jonger dan 50 jaar hebben deelgenomen (32 deelnemers) dan burgers ouder dan 50 jaar (20 deelnemers) komt het percentage nog steeds terug op een representatie van ongeveer 15% van de totale bevolking. Dit komt redelijk overeen met de totale bevolking binnen de gemeente Wierden. Ook de variabele inkomen laat een dergelijk beeld zien. Er hebben meer burgers met een hoger inkomen geparticipeerd dan burgers met een lager inkomen. Dit komt overeen met de cijfers van de gemeente Wierden en het CBS.

3.5. DATA-ANALYSE

De verzamelde data zal geanalyseerd worden door gebruik te maken van het computerprogramma Statistical Package for the Social Science 16.0 (SPSS). Dit programma is in staat om verschillende analyses uit te voeren die kunnen helpen bij de beantwoording van de onderzoeksvragen.

Vanwege de lage N binnen dit onderzoek is er voor gekozen om alleen gebruik te maken van 2x2 tabellen. Zodoende zijn alle variabelen binnen het onderzoek gedichitomiseerd. De nieuwe onafhankelijke variabelen zijn: geslacht (man/vrouw), leeftijd (jong/oud), opleiding (hoog/laag), inkomen (laag/hoog) en politieke voorkeur (links/rechts). De afhankelijke variabelen zijn houding (negatief/positief) en participatie (niet/wel). Deze dichitomisering is toegepast via de optie 'Recode into different variables'.

Een goede analyse binnen SPSS begint met een goede beschrijving van de variabelen. Een algemene beschrijving van de variabelen krijgt men door de functie frequencies toe te passen. Deze algemene beschrijving bestaat uit de variabelen en laat zien hoe vaak een waarde voorkomt binnen het gegevensbestand en ook welk percentage dit is van het geheel (Huizingh, 2006, p.195). Deze algemene beschrijving kan men specificeren naar meerdere variabelen. Via de functie crosstabs komt men tot deze specifiekere beschrijving, de kruistabel. Een kruistabel geeft op een eenvoudige manier inzicht in het verband tussen twee variabelen (p.233). Er is direct af te lezen of er een verband bestaat tussen de twee getoetste variabelen.

Voor de data-analyse binnen dit onderzoek is voornamelijk gebruik gemaakt van de hierboven beschreven functies, frequencies en crosstabs. Om de houding en bereidheid van burgers te meten is gebruik gemaakt van een frequentietabel. De frequentietabel geeft een snel overzicht van alle meningen en hoe vaak deze waarden voorkomen. De kruistabel is een gespecificeerde

frequentietabel. De waarden worden onderverdeeld naar de variabelen: geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen en politieke voorkeur. Analyse van beide tabellen moet antwoord geven op de vraag hoe burgers tegenover democratische vernieuwingen staan en hoe groot hun bereidheid is om deel te nemen aan deze vernieuwde vormen. Toepassing van de kendall's tau-b toets geeft een beeld over de sterkte en richting van de variabelen tussen de verschillende groepen. Vanwege de lage N (=54) binnen dit onderzoek is er voor gekozen om een significantieniveau van 10% te hanteren in plaats van het gebruikelijke niveau van 5%. Een verhoogd significantieniveau verkleint het risico dat er verkeerde conclusies worden getrokken met betrekking tot het verband tussen twee variabelen. Een hoge score op de kendall's tau-b toets leidt hiermee tot het verwerpen van de nulhypothese 'groepen zijn gelijk aan elkaar' en dit kan duiden op selectieve participatie binnen Wierden.

4. HET EXPERIMENT 'CO-PRODUCTIE VERKIEZINGSPROGRAMMA' ¹

Zonder een goede beschrijving van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' is het niet mogelijk om een goede evaluatie te geven van het experiment en de effecten hiervan op actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van politieke betrokkenheid. Vandaar dat in dit hoofdstuk het experiment uitvoerig zal worden bestudeerd op basis van de eerste onderzoeksvraag: "Hoe is in Wierden door het PPW invulling gegeven aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma?'". Door middel van een documentenstudie en interviews² met betrokkenen binnen het experiment zal er een duidelijk beeld ontstaan van het experiment.

4.1. HET INITIATIEF VOOR HET EXPERIMENT

Het initiatief voor het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kent al een lange geschiedenis die terug is te voeren tot eind jaren '90 van de vorige eeuw. Sinds deze tijd is stichting 'de Stemming' bezig met het idee voor de ontwikkeling van een directere democratie binnen de Nederlandse samenleving. Men vindt de oude politiek achterhaald en men wil af van het denken over de achterkamertjespolitiek. Er moet openheid worden gegeven over zaken die spelen binnen de politiek, zowel op landelijk als op lokaal niveau. Hierop is het idee ontstaan voor een directere democratie, waar burgers directer worden betrokken bij de politiek en waar gemeenteraadsleden direct verantwoording af dienen te leggen aan de kiezer over hun handelen.

Om deze directere democratie te bereiken kwam het idee om een website op te zetten waarop vakbekwame Nederlanders een betoog zouden schrijven over actuele zaken binnen hun eigen vakgebied. Bij dit betoog zouden enkele stellingen worden geformuleerd met betrekking tot het onderwerp. Zo zou Gerrit Zalm, oud minister van Financiën, een betoog kunnen schrijven over de aankomende bezuinigingen binnen de politiek. Het idee is dat de Nederlandse burger op dit betoog kan reageren en dat er zodoende een discussie ontstaat. Ook kunnen burgers stemmen op de geformuleerde stellingen. Hierbij geldt het democratische principe 'de meerderheid beslist'. Wanneer een meerderheid van de Nederlanders het eens is met een stelling wordt deze stelling voor waar aangenomen.

Dit experiment is echter nooit uitgevoerd. Vanwege financiële tekortkomingen is er nooit besloten om tot uitvoering over te gaan. Stichting 'de Stemming' wilde echter wel dat er geëxperimenteerd ging worden met de gedachtegang achter het idee van een directere democratie. Vandaar dat er is besloten om in de gemeente Wierden een pilot van het experiment op te richten. Dit op initiatief van Pelle Mug. Hij is naast lid van stichting 'de Stemming' ook nauw betrokken bij het PPW en vond hen bereid om het experiment uit te voeren. Uiteindelijk is zodoende het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' ontstaan en uitgevoerd ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen van

¹ Dit hoofdstuk komt overeen met een hoofdstuk uit het bachelorverslag van Mike Tanke. De reden hiervoor is dat beide verslagen onderzoek verrichten naar het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'.

² Het gaat hier om een weergave van interviewresultaten met de heren Mug en Klaas.

maart 2010. De gemeente Wierden is echter niet de enige gemeente waarbinnen dit experiment wordt uitgevoerd. Ook de gemeenten Krimpen aan de IJssel (GroenLinks) en Utrechtse Heuvelrug (CDA) maken gebruik van deze wijze van experimenteren.

4.2. DE BEOOGDE DOELEN

Zoals hierboven is weergegeven ligt het initiatief voor het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' bij stichting 'de Stemming'. Deze stichting is politiek neutraal, waardoor het experiment niet gebonden is aan één specifieke politieke richting. Elke (lokale) politieke partij kan en mag gebruik maken van de opzet en ideeën achter het experiment. In de gemeente Wierden is het PPW benaderd met de vraag of men geïnteresseerd en tevens bereid was om een dergelijk experiment op te zetten voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010. Het bestuur en de leden van het PPW waren echter niet meteen enthousiast over het experiment en men bekeek het met een kritische blik. Men stond positief tegenover de hoofdpunten van het experiment, namelijk (1) meer burgers betrekken bij de (lokale) politiek en (2) meer openheid richting burgers. Het PPW hechtte voornamelijk belang aan het eerste punt. Binnen de partij was al opgemerkt dat dit noodzakelijk is. Vooral met betrekking tot het opstellen van het verkiezingsprogramma. Dit programma wordt nu gemaakt door een groep van ongeveer 20 personen, bestaande uit leden van de Programmacommissie en leden van het PPW. Dit aantal is naar mening van het PPW te klein. Voor een groter draagvlak vanuit de samenleving is het noodzakelijk dat er meer burgers worden betrokken bij het opstellen van het verkiezingsprogramma's. Men had echter ook zijn twijfels over het experiment, in het bijzonder met betrekking tot de techniek. Toch heeft men besloten om het te proberen. De gedachte hierachter luidde was: 'baat het niet, dan schaadt het niet'. Als voorwaarde werd echter gesteld dat de leden de laatste stem kregen binnen het proces. Zij zouden het uiteindelijke definitieve besluit nemen over het officiële verkiezingsprogramma, zodat het profiel van het PPW zichtbaar bleef binnen het programma. Niet alleen het PPW was uiteindelijk enthousiast over het experiment. Ook andere personen binnen de gemeente en binnen de provincie Overijssel gaven hun steun aan het experiment. Twee belangrijke namen zijn oud-burgemeester Kobes van de gemeente Wierden en Commissaris van de Koningin in Overijssel, Geert Jansen.

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kent vele overeenkomsten met de gedachtegang van stichting 'De Stemming'. Zo wil men een directere democratie bereiken door burgers de mogelijkheid te geven om mee te denken en mee te schrijven aan het verkiezingsprogramma van de politieke partij. Ook binnen de beoogde doelen van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', zoals uitgevoerd door het PPW in de gemeente Wierden, ziet men overeenkomsten met de doelstellingen van de stichting. Het experiment kent twee gestelde hoofddoelstellingen. Deze luiden:

- De afstand tussen kiezer en volksvertegenwoordiger verkleinen
- Invoering van een directe verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden. De volksvertegenwoordiger dient direct verantwoording over zijn handelen af te leggen aan de kiezer. Waar volksvertegenwoordigers tegenwoordig vaak maar één à twee keer per jaar verantwoording afleggen over hun handelen, dient dit nu gelijk te gebeuren na afwijkend handelen. Dit kan bijvoorbeeld via het bijhouden van een weblog op het Internet. Deze

directe verantwoording moet leiden tot meer openheid naar de burger toe. De burger weet dat de volksvertegenwoordiger niet heeft gehandeld zoals hij had beloofd, maar men weet nu waarom hij zo heeft gehandeld.

Overige doelstellingen van het experiment zijn:

- Burgerbetrokkenheid binnen de gemeente Wierden vergroten.
- Het PPW stelt dat het verkiezingsprogramma door meerdere mensen moet worden opgesteld. Deze groep moet niet alleen bestaan uit personen van de Programmacommissie en enkele leden van de partij. Hoe meer mensen zijn betrokken, hoe groter het draagvlak is onder de bevolking
- Al deze beoogde doelen samen moeten leiden tot meer democratie.

4.3. UITVOERING EN BIJBEHORENDE MIDDELEN

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' heeft burgers uit de gemeente Wierden de mogelijkheid gegeven om mee te denken en mee te schrijven aan het officiële verkiezingsprogramma van het PPW. Burgers hebben invloed uit kunnen oefenen binnen deze fase van beleidsvoorbereiding, doordat men kon reageren op een conceptverkiezingsprogramma van de partij. Een aantal leden binnen het PPW, waaronder voorzitter Henk van Dieten en de heer Peet Lub, zijn in september 2009 begonnen met het schrijven van dit conceptprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010. Dit conceptprogramma is in oktober gepubliceerd op de website van het PPW. Leden en inwoners uit de gemeente Wierden hebben op dit conceptprogramma kunnen reageren door middel van een webapplicatie. Dit instrument is op verschillende manieren onder de aandacht gebracht van de lokale bevolking. Allereerst heeft het PPW een persconferentie gehouden om het conceptprogramma te presenteren en de werkwijze van het experiment toe te lichten. Daarnaast is er ook gebruik gemaakt van lokale media (huis-aan-huisbladen, lokale radio en website van het PPW) om het experiment aan te kondigen.

In totaal hebben ongeveer 80 mensen gereageerd op het conceptprogramma van het PPW. Alle reacties waren inhoudelijk beargumenteerd en er was geen sprake van spam of negatieve reacties. Alle reacties heeft men nadertijd gerangschikt op thema en zijn verwerkt door de Programmacommissie van het PPW. Hieruit blijkt dat enkele thema's zeer belangrijk worden geacht door inwoners uit de gemeente Wierden. Zo krijgen de thema's Wonen (16 reacties), Algemeen Bestuur (11), Veiligheid en Verkeer (10) en Dorpscentra (10) vele reacties. Op andere thema's kwamen echter veel minder reacties. Zo krijgen Cultuur en Recreatie, Toerisme en Sport respectievelijk één en twee reactie(s) (PPW – Amendementen). Uit de amendementen blijkt dat het vaak gaat om aanvullingen ten opzichte van conceptprogramma. Uiteindelijk hebben leden tijdens een ledenvergadering een definitief besluit genomen over het officiële verkiezingsprogramma van het PPW voor de gemeenteraadsverkiezingen en is dit programma bekrachtigd.

4.4. DEELNEMERS AAN HET EXPERIMENT

Zoals gezegd hebben 80 burgers deelgenomen aan het experiment 'Co-productie Verkiezingsprogramma'. Het PPW heeft echter geen zicht op wie deze deelnemers zijn. Doordat men

anoniem kon reageren op het conceptprogramma was iedereen vrij om deel te nemen en was er sprake van een grote mate van openheid. Uit de reacties is echter wel af te lezen welke groepen binnen de samenleving hoofdzakelijk hebben gereageerd. Deze reacties kan men in twee groepen verdelen, namelijk (1) burgers die 'iets' met het PPW hebben en (2) burgers die fel tegen één bepaald punt zijn binnen het conceptprogramma. In de eerste groep kan men burgers vinden die zich verwant voelen aan het PPW, zoals leden van het PPW. In de tweede groep vindt men daarentegen vaak geen leden van het PPW. Het gaat hierbij om burgers die fel tegenstander zijn van één bepaald programmapunt en graag willen zien dat dit punt wordt gewijzigd binnen het officiële verkiezingsprogramma van het PPW. Een voorbeeld dat de heer Klaas geeft tijdens het interview van een dergelijke groep zijn winkeliers. Het PPW had als programmapunt om het centrum van Wierden autovrij te maken. Op dit punt zijn vele reacties binnengekomen. Waarschijnlijk waren deze reacties afkomstig van winkeliers binnen het centrum van Wierden. Een autovrij centrum kan namelijk schadelijk zijn voor de klandizie en omzet van hun winkels. Uiteindelijk is het PPW overstag gegaan en is dit programmapunt in het officiële verkiezingsprogramma gewijzigd tot een autoluw centrum.

4.5. RESULTATEN

Uit interviews met initiatiefnemers en betrokkenen binnen het experiment blijkt dat iedereen het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' als geslaagd ervaart. Zo geeft initiatiefnemer Pelle Mug aan dat het experiment eigenlijk niet kan mislukken. "Wanneer het experiment niet leidt tot de beoogde doelen hebben we het ten minste wel geprobeerd en kunnen we voor de toekomst verder kijken naar nieuwe middelen en instrumenten", zo beargumenteert hij. Ook fractievoorzitter Bert Klaas ziet het experiment als geslaagd. In ieder geval als meer geslaagd dan vooraf werd verwacht. De sceptische kijk binnen het PPW is wel geheel weggevaagd.

Het is nu nog relatief vroeg om naar de behaalde resultaten van het experiment te kijken. Zo moeten sommige doelstellingen nog in de praktijk worden gebracht. Dit geldt voor de verantwoordingsplicht van volksvertegenwoordigers. Toch kunnen er al wel enkele conclusies worden getrokken met betrekking tot het experiment. Zo kan worden opgemerkt dat de vierde doelstelling (meer personen betrekken bij het opstellen van verkiezingsprogramma) is behaald. Waar vroeger 20 personen zich bezighielden met het opstellen van een verkiezingsprogramma is deze groep door het experiment gegroeid tot minstens 80 personen. Deze groep is verviervoudigd en deze doelstelling is zodoende gerealiseerd.

4.6. LEERPUNTEN

Een nieuw experiment kent altijd leer- en verbeterpunten voor de toekomst. Zo ook het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'. Binnen de uitvoering van het experiment door het PPW zijn enkele punten aan te wijzen die voor verbetering vatbaar zijn. Betrokkenen geven dit zelf ook aan. De meeste aandacht gaat hierbij uit naar de informatievoorzieningen richting burgers. Burgers moeten beter worden geïnformeerd over het experiment. Burgers moeten weten dat er een experiment wordt gehouden en hoe men eventueel deel kan nemen aan het experiment. Kortom: er moet meer ruchtbaarheid worden gegeven aan het experiment. Dit is echter niet het enige verbeterpunt betreffende het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'. Ook het instrument

zelf dient aangepast te worden. Nu was het mogelijk dat een persoon meerdere malen anoniem kon reageren op het conceptprogramma. In de toekomst moet aan deze deelname grenzen worden gesteld. Burgers mogen niet vaker dan een vastgesteld aantal keer reageren op het conceptverkiezingsprogramma. Een derde verbeterpunt betreffende het experiment heeft ook betrekking op de deelname van burgers. Deze deelname is nu volledig anoniem. Deelnemers hoeven geen (contact)gegevens af te staan om deel te kunnen nemen aan het experiment. Voor een goed beeld van het experiment is het echter noodzakelijk dat enkele karakteristieken van deelnemers bekend zijn. Voorbeelden zijn geslacht en leeftijd. Op basis van deze gegevens krijgt men een beter beeld van het gehele experiment en de eventuele selectieve participatie. Deze drie punten kunnen als de belangrijkste leer- dan wel verbeterpunten worden gezien.

4.7. DEELCONCLUSIE

Nu er een totaalbeeld is geschetst van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', uitgevoerd door het PPW in de gemeente Wierden, kan er antwoord worden gegeven op de vraag 'Hoe is in Wierden door het PPW invulling gegeven aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma?'

Zoals eerder is aangegeven maken meerdere lokale politieke partijen gebruik van het concept co-productie verkiezingsprogramma. Elke partij geeft zijn eigen invulling aan dit experiment. Zo ook het PPW in de gemeente Wierden. Men heeft zelf inhoud gegeven aan het experiment en heeft eigen doelen opgesteld die het experiment dient te bereiken binnen de gemeente Wierden. De belangrijkste doelstellingen zijn: (1) het verkleinen van de afstand tussen kiezer en gekozene en (2) invoering van een directe verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden. Gemeenteraadsleden dienen direct verantwoording af te leggen aan de kiezer als hun handelen afwijkt van de punten uit het verkiezingsprogramma. Deze laatste doelstelling is bewust geformuleerd door het PPW. Het verkiezingsprogramma is namelijk niet meer alleen opgesteld door het PPW, maar in samenspraak met de burgers uit de gemeente Wierden. Burgers hebben de mogelijkheid gekregen om mee te denken een mee te schrijven aan het verkiezingsprogramma van de partij.

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kan worden gezien als een vorm van democratische vernieuwing. Burgers worden op een vernieuwende manier gevraagd om deel te nemen aan het politieke systeem en de wijze van politieke participatie is ook vernieuwend. Dat burgers deze experimentele wijze waarderen, blijkt uit de 80 reacties die binnen zijn gekomen op het conceptverkiezingsprogramma. Dit waren allen inhoudelijk beargumenteerde reacties op het conceptprogramma.

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' wordt door betrokkenen als geslaagd ervaren. Toch kent het experiment ook enkele verbeterpunten voor in de toekomst. De drie belangrijkste verbeterpunten zijn:

- Betere informatievoorzieningen richting burgers.
- Grenzen stellen aan deelname

- Deelname niet geheel anoniem laten. Om een duidelijk beeld te krijgen van het experiment en het deelnemersveld is het noodzakelijk om enkele karakteristieken te weten van de deelnemers. Hierop kan men betere voorzieningen treffen richting niet deelnemende groepen.

5. BURGERS EN HUN KIJK OP DEMOCRATISCHE VERNIEUWINGEN

In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de vraag: “Hoe staan burgers binnen de gemeente Wierden tegenover het experiment en andere vormen van democratische vernieuwing?”. Analyse van gegevens uit het survey onderzoek moet leiden tot een goed beeld van de opinie van burgers ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen binnen de gemeente. Hierbij gaat er speciale aandacht uit naar het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’, uitgevoerd door het PPW in de gemeente Wierden.

5.1. DEMOCRATISCHE VERNIEUWINGEN BINNEN DE SAMENLEVING

Democratische vernieuwingen zijn geen nieuw verschijnsel binnen de Nederlandse politiek. Sinds de jaren '90 van de vorige eeuw wordt er geëxperimenteerd met verschillende vernieuwingen binnen het politieke systeem. Een instrument waar veelvuldig gebruik van wordt gemaakt is interactief bestuur (Denters et al., 2003; Edelenbos & Monnikhof, 2001; Hartman, 2008). Burgers krijgen hierbij de gelegenheid om zich eerder en intensiever te betrekken binnen het beleidvormingsproces van de overheid. Ook invoering van andere democratische vernieuwingen moet leiden tot een directere burgerbetrokkenheid van burgers bij de overheid en politiek. Deze directe betrokkenheid moet uiteindelijk leiden tot een verbetering van de representatieve democratie binnen Nederland.

Toch blijken deze nieuwe participatievormen niet te kunnen rekenen op een groot aantal participanten (Denters et al., 2010; van der Arend, 2006) en is er vaak sprake van lage opkomstpercentages. Deze lage opkomstpercentages kunnen afhankelijk zijn van de houding en mening van burgers ten opzichte van democratische vernieuwingen. Wanneer burgers negatief staan tegenover invoering van democratische vernieuwingen, zal men zeer waarschijnlijk ook niet deelnemen aan deze vernieuwde participatiemogelijkheden. Het is dus van belang om deze mening te toetsen. In dit onderzoek is een dergelijke opiniepeiling uitgevoerd onder burgers in de gemeente Wierden. Er is gekeken naar de mening van burgers over vier democratische vernieuwingen. Dit zijn het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’, een gekozen burgemeester, een referendum en interactief bestuur in de vorm van een gemeentelijke werkgroep. Deze democratische vernieuwingen zijn getoetst op lokaal niveau.

5.2. MENING TEN OPZICHTE VAN DEMOCRATISCHE VERNIEUWINGEN

In deze paragraaf zal de mening van burgers ten opzichte van de vier democratische vernieuwingen worden bekeken. Uit de data-analyse van gegevens uit het survey onderzoek blijkt dat een meerderheid van de burgers uit de gemeente Wierden positief staan tegenover invoering van democratische vernieuwingen. Alle democratische vernieuwingen kunnen rekenen op steun vanuit de samenleving en worden het vaakst beoordeeld als een goed of zeer goed initiatief. Sommige democratische vernieuwingen kunnen echter buigen op een grotere mate van steun dan andere democratische vernieuwingen. In tabel 1 wordt de steun per democratische vernieuwing weergegeven. Opgemerkt dient te worden dat het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’ is opgedeeld in twee onderdelen. Deze twee onderdelen komen overeen met de hoofddoelstellingen van het experiment. Het eerste onderdeel omvat het betrekken van burgers bij het opstellen van

verkiezingsprogramma's en het tweede onderdeel omvat de verantwoordingsplicht van gemeenteraadsleden.

Tabel 1 Mening van burgers ten opzichte van democratische vernieuwingen

Mening → Democratische vernieuwingen ↓	Negatief	Positief	Totaal
Gekozen burgemeester	26	74	100 (N= 54)
Referendum	13	87	100 (N= 54)
Interactief bestuur	6	94	100 (N= 54)
Burgers betrekken bij het opstellen van verkiezingsprogramma's	19	81	100 (N= 54)
Verantwoordingsplicht gemeenteraadsleden	6	94	100 (N= 54)

1. *Getallen zijn weergegeven in percentages*

2. *Negatief bestaat uit de antwoordcategorieën zeer slecht initiatief en slecht initiatief.*

Positief bestaat uit de antwoordcategorieën zeer goed initiatief en goed initiatief.

Interactief bestuur en invoering van een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden krijgen de hoogste waardering van burgers. Meer dan 9 op de 10 burgers beoordeelt deze vorm van democratische vernieuwing als een goed of zeer goed initiatief. Andere democratische vernieuwingen kunnen niet rekenen op een dergelijke hoge mate van steun. Hoewel invoering van een referendum en het betrekken van burgers van verkiezingsprogramma's door ruim 80% van de burgers als positief wordt beoordeeld. De minste steun is er voor een gekozen burgemeester. Deze vorm wordt door 74% van de burgers als positief ervaren. Hoewel een gekozen burgemeester de minste steun kent, beoordeelt echter nog steeds een kleine driekwart van de bevolking deze vorm van democratische vernieuwing als positief.

Gemiddeld mogen de democratische vernieuwingen rekenen op steun van 86% van de burgers. Binnen de gemeente Wierden staat men dus zeer positief tegenover invoering van democratische vernieuwingen binnen de gemeente.

5.3. MENING TEN OPZICHTE VAN DEMOCRATISCHE VERNIEUWINGEN NAAR VARIABLEN

Burgers uit de gemeente Wierden hebben een positieve houding ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen binnen hun gemeente. Uit de analyse blijkt echter dat deze steun verschilt per groep binnen de samenleving. Sommige groepen staan positiever tegenover invoering van democratische vernieuwingen dan andere groepen binnen de samenleving. In tabel twee worden deze resultaten weergegeven, gespecificeerd naar de variabelen van usual suspects.

Tabel 2 Mening over democratische vernieuwingen, uitgesplitst naar demografische variabelen

Demografische vernieuwingen → Variabelen ↓		Gekozen burgemeester		Referendum		Interactief bestuur		Burgers betrekken bij het opstellen van verkiezingsprogramma's		Verantwoordingsplicht gemeenteraadsleden	
		Negatief	Positief	Negatief	Positief	Negatief	Positief	Negatief	Positief	Negatief	Positief
Geslacht	man	32	68	18	82	5	95	18	82	5	95
	vrouw	24	76	10	90	3	97	17	83	7	93
Leeftijd	jong	33	67	15	85	9	91	30	70	9	91
	oud	15	85	10	90	0	100	0	100	0	100
Opleiding	laag	13	87	13	87	4	96	22	78	5	95
	hoog	35	65	13	87	6	94	16	84	7	93
Inkomen	laag	16	84	8	92	8	92	28	72	0	100
	hoog	37	63	19	81	4	96	7	92	11	89
Politieke voorkeur	links	10	90	10	90	0	100	14	86	0	100
	rechts	39	61	16	84	10	90	23	77	10	90

1. Getallen zijn weergegeven in percentages

2. Dikgedrukte getallen geven significante verschillen weer

De resultaten in tabel 2 laten zien dat bepaalde groepen binnen de samenleving een positievere houding hebben ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen dan andere groepen. Binnen verschillende democratische vernieuwingen zijn significante verschillen zichtbaar wat er op duidt dat de nulhypothese 'groepen zijn gelijk aan elkaar' moet worden verworpen en dat er sprake is van een verschillende mate van steun vanuit de samenleving voor de democratische vernieuwingen. Dit geldt voor een gekozen burgemeester, interactief bestuur, het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's en invoering van een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden. Binnen deze democratische vernieuwingen kunnen er groepen worden onderscheiden die een grotere steun toekennen in vergelijking met andere groepen. Per democratische vernieuwing zal deze mate van steun worden besproken.

Een gekozen burgemeester kan rekenen op een grote mate van steun van burgers met een laag inkomen, burgers met een laag opleidingsniveau en burgers met een linkse politieke achtergrond. Deze drie groepen staan positiever tegenover invoering van een referendum voor een gekozen burgemeester dan burgers met een hoog inkomen, hoogopgeleiden en burgers met een rechtse politieke achtergrond. Invoering van een gemeentelijke werkgroep, als een vorm van interactief bestuur, kan echter rekenen op steun van ouderen en politiek links georiënteerde burgers. Zij kennen een positievere houding ten opzichte van invoering van een dergelijke werkgroep dan jongeren en politiek rechts georiënteerde burgers. Opvallend is dat er geen enkele negatieve reactie afkomstig is van ouderen en burgers met een linkse politieke achtergrond. Allen beoordelen ze interactief bestuur als een goed of zeer goed initiatief. Een derde democratische vernieuwingen waar significante verschillen zijn aan te wijzen is het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's. Ook hier hebben ouderen een positievere houding dan jongeren. Ook burgers met een hoog (jaar)inkomen staan positief tegenover het idee om op deze manier burgers te betrekken bij de lokale politiek. De laatste democratische vernieuwing is invoering van een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden, zodat men zich moet verantwoorden wanneer het handelen afwijkt van de punten uit het verkiezingsprogramma. Deze vorm kan rekenen op steun van ouderen, burgers met een laag inkomen en burgers met een linkse politieke achtergrond. Zij hebben een positievere houding dan jongeren, veelverdieners en rechts georiënteerde burgers.

Tabel 3 Steun van groepen per democratische vernieuwing

Democratische vernieuwingen	Groepen binnen de samenleving met een positievere houding t.o.v. democratische vernieuwing
Gekozen burgemeester	Burgers met een laag inkomen, laagopgeleiden, burgers met een linkse politieke achtergrond
Interactief bestuur	Ouderen, burgers met een linkse politieke achtergrond
Burgers betrekken bij het opstellen van verkiezingsprogramma's	Ouderen, burgers met een hoog inkomen

Verantwoordingsplicht voor
gemeenteraadsleden

Ouderen, burgers met een laag inkomen,
burgers met een linkse politieke achtergrond

Uit de analyse blijkt dat voornamelijk ouderen, burgers met een laag inkomen, laagopgeleiden en burgers met een linkse politieke achtergrond een positieve houding hebben ten opzichte van invoering van diverse democratische vernieuwingen. Alleen het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's is hier een uitzondering op, alhoewel ook hier ouderen een grote mate van steun kennen voor invoering van deze vorm van politieke participatie. Echter een tweede groep zijn burgers met een hoog inkomen. Zij staan positiever tegenover het betrekken van burgers dan burgers met een laag jaarinkomen. Dit is afwijkend van het algemene beeld dat wordt weergegeven.

5.4. DEELCONCLUSIE

Nu verschillende analyses zijn uitgevoerd kan antwoord worden gegeven op de vraag: "Hoe staan burgers binnen de gemeente Wierden tegenover het experiment en andere vormen van democratische vernieuwing?" Deze vraag kan positief worden beantwoord. Alle vier vormen van democratische vernieuwingen kunnen rekenen op steun van een meerderheid van de burgers. Er zijn echter wel verschillen zichtbaar binnen deze steun voor democratische vernieuwingen. Deze verschillen kan men indelen in twee categorieën: (1) mate van steun en (2) steun van wie?.

Mate van steun

Elke democratische vernieuwing kan rekenen op steun vanuit de samenleving. Er is echter geen sprake van een gelijke mate van steun. De mate van steun verschilt per democratische vernieuwing, waardoor sommige democratische vernieuwingen kunnen rekenen op een grotere mate van steun vanuit de samenleving dan andere vormen van democratische vernieuwing. Uit dit onderzoek blijkt dat interactief bestuur en invoering van een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden de grootste support krijgen van burgers. Beide democratische vernieuwingen worden door 94% van de burgers als positief bevonden en gewaardeerd als een goed of zeer goed initiatief. Ook andere vormen van democratische vernieuwingen kunnen buigen op een grote mate van steun onder burgers. Zo ziet 8 op de 10 burgers het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's en invoering van een referendum als een goed tot zeer goed initiatief. Eén van de bekendste democratische vernieuwingen, de gekozen burgemeester, kan rekenen op de minste steun van burgers. Of beter gezegd, het kan niet tippen aan de hoge percentages van de andere democratische vernieuwingen. Met 74% van de burgers steunt nog altijd een kleine driekwart van de samenleving het idee om door middel van een verkiezing een eigen burgemeester te kiezen.

Hoewel de mate van steun verschilt per democratische vernieuwing is er geen sprake van significante verschillen tussen de democratische vernieuwingen. Op basis van deze gegevens kan er niet worden geconcludeerd dat burgers een positievere houding kennen ten opzichte invoering van de ene democratische vernieuwing ten opzichte van de andere democratische vernieuwing. Zodoende kan invoering van een gemeentelijke werkgroep of een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden niet als 'beter' worden gezien dan invoering van een referendum voor een gekozen burgemeester.

Concluderend kan er worden opgemaakt dat burgers in de gemeente Wierden positief staan tegenover invoering van democratische vernieuwingen binnen hun gemeente. Alle democratische vernieuwingen kunnen rekenen op een hoge mate van steun. Er blijkt echter wel een verschil te zitten in de mate van steun per democratische vernieuwing.

Steun van wie?

Naast een verschil in mate van steun per democratische vernieuwing is er ook een verschil zichtbaar binnen de steun vanuit groepen uit de samenleving. Sommige groepen kennen een positievere houding ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen dan andere groepen. In dit onderzoek is onderscheid gemaakt in vijf verschillende variabelen: geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen en politieke voorkeur. Uit het onderzoek kunnen enkele groepen worden onderscheiden die een positievere houding hebben ten opzichte van andere groepen binnen de samenleving. Dit geldt voor ouderen, burgers met lage inkomens, laagopgeleiden en burgers met een linkse politieke achtergrond. Zij staan positiever tegenover invoering van diverse democratische vernieuwingen in vergelijking met jongeren, burgers met hoge (jaar)inkomens, hoogopgeleiden en rechts georiënteerde burgers. Het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's geeft echter een tegenovergesteld beeld weer. Ook hier geven ouderen aan positief tegenover dit onderdeel van het experiment te staan. Echter ook burgers met een hoog inkomen staan positiever tegenover deze vorm van politieke participatie dan burgers met een laag inkomen. Dit is afwijkend van het algemene beeld dat is geschetst.

Concluderend kan worden opgemerkt dat de theorie rondom usual suspects niet van toepassing is op de situatie in de gemeente Wierden. Daar waar de theorie er van uitgaat dat deze groep de grootste steun verleent aan verschillende vormen van politieke participatie is dit niet zichtbaar binnen de analyse. Alleen binnen de variabele leeftijd is zichtbaar dat ouderen over het algemeen positiever tegenover invoering van democratische vernieuwingen staan in vergelijking met jongeren. Daarnaast geven ook burgers met een hoog inkomen aan een positieve houding te hebben over het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's. Echter andere democratische vernieuwingen geven een geheel tegenovergesteld beeld weer. Daar ziet men voornamelijk burgers met een laag inkomen, laagopgeleiden en burgers met een linkse politieke achtergrond een grote mate van steun verlenen aan de democratische vernieuwingen. Dit komt niet overeen met het beeld van usual suspects die worden gekarakteriseerd als middelbare, welgestelde mannen van middelbare leeftijd (Verba et al., 1995).

6. BEREIDHEID VAN BURGERS VOOR DEELNAME AAN POLITIEKE PARTICIPATIE

Het doel van invoering van democratische vernieuwingen lijkt simpel. Burgers directer betrekken bij de politiek door nieuwe participatievormen aan te bieden. Deze directe betrokkenheid moet op haar beurt leiden tot verkleining van de vermeende kloof tussen burger en overheid. In theorie lijkt dit een perfecte oplossing, maar in de praktijk blijkt deze denkwijze echter niet te werken. Invoering van democratische vernieuwingen leidt niet tot een grotere actieve burgerbetrokkenheid onder burgers. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat burgerbetrokkenheid onder burgers op een zelfde niveau blijft en dat alleen de burgerbetrokkenheid van burgers die al politiek actief zijn wordt vergroot (Koole, 2000; van der Arend, 2006). In dit onderzoek zal blijken of deze conclusie ook van toepassing is op de situatie in Wierden. Er zal worden bekeken in hoeverre burgers bereid zijn om deel te nemen aan politieke activiteiten. Hierbij zal onderscheid worden gemaakt tussen deelname aan democratische vernieuwingen en deelname aan traditionele participatiemogelijkheden. Deze cijfers zullen met elkaar worden vergeleken en uiteindelijk moet dit leiden tot de beantwoording van de vraag: “Welke verwachte effecten kent het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’ voor de actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van participatie binnen de gemeente Wierden?”.

6.1. BEREIDHEID TOT DEELNAME AAN POLITIEKE PARTICIPATIE

De bereidheid van burgers om deel te nemen aan de politiek is vrij laag. Dit geldt zowel voor de bereidheid om deel te nemen aan traditionele participatiemogelijkheden als voor de bereidheid om deel te nemen aan democratische vernieuwingen. Zo zijn de opkomstpercentages bij gemeenteraadsverkiezingen sinds de jaren '50 van de vorige eeuw met 34% gedaald (Aarts, 1999) en voldoen verschillende referenda niet aan de vereiste opkomstpercentages, waardoor de uitslag niet geldend is verklaard.

In deze paragraaf zal worden bekeken hoe groot de bereidheid is van Wierdenaren om deel te nemen aan deze politieke participatie. Allereerst zal de algemene bereidheid van burgers worden getoetst om deze vervolgens te specificeren naar de bereidheid tot deelname aan traditionele vormen van politieke participatie en de bereidheid tot deelname aan democratische vernieuwingen. Hiermee wordt antwoord gegeven op deelvragen 3.a. en 3.b. binnen dit onderzoek.

Uit de resultaten van tabel 4 blijkt dat een meerderheid van de burgers bereid is om deel te nemen aan politieke activiteiten. De gemiddelde bereidheid tot deelname aan politieke participatie ligt rond de 67%. Dit percentage is berekend op basis van de (bereidheid)percentages van de zeven getoetste vormen van politieke participatie. Dit houdt in dat twee op de drie burgers aangeeft bereid te zijn om deel te nemen aan minstens één vorm van politieke participatie.

Echter twee vormen van politieke participatie geven een beduidend ander beeld weer. Slechts 44% van de burgers geeft aan contact op te nemen met een gemeenteraadslid wanneer men het oneens is met een genomen besluit. Dit is vergeleken met de gemiddelde bereidheid onder burgers vrij laag te noemen. Een tegenovergesteld beeld doet zich ook voor. Zo geeft bijna 9 op de 10 burgers aan bereid te zijn om deel te nemen aan verkiezingen. Dit ligt beduidend hoger dan de gemiddelde

bereidheid. Hiermee kan één van de oudste vormen van politieke participatie nog altijd rekenen op de grootste bereidheid tot deelname onder burgers.

Tabel 4 Bereidheid om deel te nemen aan politieke activiteiten

Bereidheid → Type activiteit ↓	Niet participatie	Participatie	Totaal
Verkiezingen	13	87	100 (N=53)
Bijwonen raadsvergadering	26	74	100 (N=53)
Contact met gemeenteraadslid	56	44	100 (N=54)
Gekozen burgemeester	26	74	100 (N=54)
Referendum	28	72	100 (N=54)
Interactief bestuur	37	63	100 (N=54)
Co-productie verkiezingsprogramma	40	60	100 (N=53)

1. Getallen zijn weergegeven in percentages

2. Niet participatie bestaat uit de antwoordcategorieën zeer waarschijnlijk niet en waarschijnlijk niet. Participatie bestaat uit de antwoordcategorieën zeer waarschijnlijk wel en waarschijnlijk wel. Doordat er sprake is van waarschijnlijkheidscategorieën bestaat de mogelijkheid dat de werkelijke participatie lager ligt dan in de hypothetische situatie is aangegeven.

De gemiddelde bereidheid tot deelname aan politieke participatie (67%) kan men uitsplitsen naar de bereidheid om deel te nemen aan traditionele vormen van politieke participatie en de bereidheid tot deelname aan democratische vernieuwingen. Hierbij bestaat traditionele politieke participatie uit de bereidheid om deel te nemen aan verkiezingen, het bijwonen van een raadsvergadering en contact opnemen met een gemeenteraadslid. Het gemiddelde van deze drie percentages komt neer op 68%. De gemiddelde bereidheid om deel te nemen aan democratische vernieuwingen (gekozen burgemeester, referendum, interactief bestuur) ligt op 70%. Er is geen sprake van een significant verschil tussen beide percentages. Daarvoor liggen ze te dicht bij elkaar. Wat wel opgemerkt kan worden is dat er binnen de bereidheid tot deelname aan traditionele een groter spreiding zichtbaar is tussen de drie vormen.

De bereidheid om deel te nemen aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' ligt enkele procentpunten onder de bereidheid tot deelname aan traditionele activiteiten en democratische vernieuwingen. Toch is er geen sprake van een significant verschil. Dit betekent dat de bereidheidpercentages per vorm van politieke participatie niet verschilt met elkaar. Burgers kennen een zelfde bereidheid om deel te nemen aan traditionele dan wel vernieuwde vormen van politieke participatie.

6.2. SELECTIVITEIT VAN POLITIEKE PARTICIPATIE

Uit de voorgaande paragraaf blijkt dat burgers een zekere bereidheid kennen om deel te nemen aan politieke activiteiten. Deze bereidheid verschilt per groep binnen de samenleving. Usual suspects kennen, volgens de theorie, de grootste bereidheid en zijn dan ook het vaakst daadwerkelijk actief binnen de politiek. In dit onderzoek is de bereidheid van burgers gespecificeerd naar de variabelen geslacht, leeftijd, opleiding, inkomen en politieke voorkeur om zodoende tot de conclusie te kunnen komen of er binnen de gemeente Wierden ook sprake is van selectieve participatie. Hiermee wordt deels antwoord gegeven op de vraag welke effecten het experiment kent voor de selectiviteit van participatie binnen de gemeente Wierden.

In tabel 5 worden de resultaten weergegeven.

Co-productie: een ideaal instrument?

Tabel 5 Bereidheid tot deelname aan politieke activiteiten, uitgesplitst naar verschillende demografische variabelen

Bereidheid type activiteit → Variabelen ↓	Verkiezingen		Bijwonen raadsvergadering		Contact gemeenteraadslid		Gekozen burgemeester		Referendum		Interactief bestuur		Co-productie verkiezings- programma	
	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P
Geslacht man	29	47	23	51	31	59	36	46	36	46	39	46	37	45
vrouw	71	53	77	49	69	41	64	54	64	54	61	54	63	55
Leeftijd jong	71	60	86	53	80	39	64	62	80	55	75	55	86	45
oud	29	40	14	47	20	61	36	38	20	45	25	45	14	55
Opleiding laag	100	35	64	33	40	46	64	35	60	36	60	32	52	38
hoog	0	65	36	67	60	54	36	65	40	64	40	68	48	62
Inkomen laag	86	41	57	45	46	50	46	49	57	45	78	32	70	36
hoog	14	59	43	55	54	50	54	51	43	55	22	68	30	64
Politieke links	67	36	57	35	48	30	31	44	29	45	28	47	32	47
Voorkeurrechts	33	64	43	65	52	70	69	56	71	55	72	53	68	53

1. Getallen zijn weergegeven in percentages

2. Dikgedrukte getallen geven significante verschillen weer

Uit de analyse en bijbehorende significante verschillen blijkt dat de bereidheid van groepen om deel te nemen aan politieke activiteiten verschilt. Sommige groepen kennen een grotere bereidheid tot deelname dan andere groepen binnen de samenleving. Deze grotere bereidheid kan leiden tot selectieve participatie wanneer burgers ook daadwerkelijk besluiten om politiek actief te worden. Bij selectieve participatie houdt een selecte groep zich bezig met de (lokale) politiek. Dit kan negatieve gevolgen hebben als hierdoor niet de belangen van de gehele samenleving worden gerepresenteerd. Binnen de gemeente Wierden is er sprake van selectieve participatie. Verschillende groepen kunnen worden onderscheiden die een grotere bereidheid kennen tot deelname aan de politieke in vergelijking met andere groepen. Dit geldt zowel voor deelname aan traditionele vormen van politieke participatie als voor deelname aan democratische vernieuwingen. Onder participanten aan deze traditionele vormen ziet men een groter percentage mannen, ouderen en hoogopgeleiden. Daarnaast zijn ook burgers met een hoog inkomen oververtegenwoordigd onder burgers die gaan stemmen bij (gemeenteraad)verkiezingen. Mannen, ouderen, hoogopgeleiden en burgers met een hoog inkomen kennen zodoende een grotere bereidheid om deel te nemen aan traditionele politieke activiteiten dan vrouwen, jongeren, laagopgeleiden en burgers met een laag inkomen. Onder participanten van democratische vernieuwingen zijn hoogopgeleiden oververtegenwoordigd. Zowel binnen de democratische vernieuwing 'gekozen burgemeester' als binnen interactief bestuur zijn onder de participanten hoogopgeleiden oververtegenwoordigd. Binnen democratische vernieuwingen zijn er daarnaast kleinere rollen weggelegd voor burgers met een hoog inkomen en ouderen. Onder participanten van respectievelijk interactief bestuur en een referendum zijn deze groepen oververtegenwoordigd. Samenvattend geven mannen, ouderen, hoogopgeleiden en burgers met een hoog inkomen aan een grotere bereidheid te kennen tot deelname aan zowel traditionele politieke activiteiten als democratische vernieuwingen. Deze groep komt overeen met de usual suspects. De groep die volgens de wetenschap sowieso al vaker politiek actief is dan andere groepen binnen de samenleving. In de volgende alinea zal blijken of het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma', zoals uitgevoerd door het PPW in de gemeente Wierden, kan bijdragen aan een vermindering van deze selectieve participatie. Of dat een zelfde groep zichtbaar is onder participanten aan dit experiment.

Uit de analyse blijkt dat het experiment geen grote bijdrage kan leveren aan vermindering van de selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Onder niet-participanten zijn jongeren en burgers met een laag inkomen oververtegenwoordigd. Dit betekent dat zij niet deel zullen nemen aan deze vernieuwde vorm van politieke participatie. Ouderen en burgers met een hoog inkomen kennen wel een dergelijke bereidheid tot deelname. Binnen de andere variabelen zijn geen significante verschillen die er op duiden dat er meer groepen kunnen worden onderscheiden. Participanten aan het experiment zullen hierdoor grotendeels bestaan onder ouderen en burgers met een hoog inkomen. Beide karakteristieken ziet men ook terug in de groep usual suspects. Co-productie van verkiezingsprogramma's kent dus ook een zekere mate van selectieve participatie. Alhoewel deze selectieve participatie kleiner is dan binnen traditionele politieke activiteiten en democratische vernieuwingen. Hier kunnen ook nog mannen en hoogopgeleiden worden onderscheiden.

6.3. DEELCONCLUSIE

In deze paragraaf zal antwoord worden gegeven op de deelvraag: “Welke verwachte effecten kent het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’ voor de actieve burgerbetrokkenheid en selectiviteit van participatie binnen de gemeente Wierden?”.

Uit de gepresenteerde analyses blijkt dat actieve burgerbetrokkenheid niet zal toenemen in de gemeente Wierden. De bereidheid om deel te nemen aan het experiment ligt zelfs lager dan de bereidheid om deel te nemen aan traditionele participatiemogelijkheden en de bereidheid om deel te nemen aan democratische vernieuwingen. Er is dan wel geen sprake van een significant verschil tussen de bereidheidpercentages, maar hieruit kan wel worden geconcludeerd dat de actieve bereidheid in ieder geval niet zal toenemen door invoering van het experiment. Het actieve participatieniveau zal echter ook niet verminderen. Het zal zich stabiliseren op een zelfde niveau.

Het experiment zal ook geen grote invloed hebben op de selectieve participatie binnen Wierden. Uit de analyse blijkt dat er twee groepen kunnen worden onderscheiden die een grotere bereidheid kennen tot deelname. Dit geldt voor ouderen en burgers met een hoog inkomen. Beiden worden oververtegenwoordigd binnen de groep participanten aan het experiment. Binnen andere getoetste participatievormen is ook selectieve participatie zichtbaar. Zo zijn mannen, ouderen, hoogopgeleiden en burgers met een hoog inkomen oververtegenwoordigd binnen participanten aan zowel traditionele vormen van politieke participatie als democratische vernieuwingen. Het experiment ‘Co-productie’ zal hierdoor niet bij kunnen dragen aan vermindering van de selectieve participatie, omdat het experiment niet leidt tot nieuwe groepen binnen de samenleving die bereid te zijn om deel te nemen. Een zelfde groepen worden telkens onderscheiden. Dit is ook niet vreemd. Aangezien de wetenschappelijke literatuur ook aangeeft dat usual suspects, hoogopgeleide; welgestelde; blanke mannen van middelbare leeftijd (Verba et al., 1995) een grotere bereidheid kennen en ook vaker politiek actief zijn dan andere groepen binnen de samenleving. Er doen zich echter ook geen tekenen voor dat het experiment zal bijdragen aan een vergroting van de selectieve participatie. De selectieve participatie zal, net als de actieve burgerbetrokkenheid, op een zelfde niveau blijven.

Concluderend kan worden gezegd dat het experiment ‘Co-productie verkiezingsprogramma’ zeer waarschijnlijk niet zal bijdragen aan een actievere burgerbetrokkenheid onder burgers in de gemeente Wierden. Daarnaast leidt het ook niet tot een vermindering van de selectiviteit van politieke betrokkenheid. Beide effecten zullen op een gelijk niveau blijven.

7. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In dit afsluitende hoofdstuk zullen conclusies en aanbevelingen worden gepresenteerd met betrekking tot dit onderzoek. Op basis van de beantwoording van de deelvragen zal er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag die binnen dit onderzoek centraal staat. Deze vraag luidt:

“In hoeverre kan co-productie van verkiezingsprogramma's door politieke partijen bijdragen aan een vergrote actieve burgerbetrokkenheid en een verminderde selectieve participatie binnen de gemeente Wierden?”

7.1. CONCLUSIE

Het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' is een vernieuwende manier om burgers te betrekken bij de lokale politiek. Burgers krijgen de mogelijkheid om mee te denken en mee te schrijven aan het verkiezingsprogramma van een lokale politieke partij. In de gemeente Wierden is dit experiment uitgevoerd door het PPW ten tijde van de gemeenteraadsverkiezingen 2010. Maar leidt deze nieuwe vorm van politieke participatie tot een vergrote actieve burgerbetrokkenheid en een verminderde selectieve participatie binnen de gemeente Wierden?

Uit het onderzoek blijkt dat burgers in de gemeente Wierden (zeer) positief staan tegenover invoering van democratische vernieuwingen binnen hun gemeente. Alle getoetste democratische vernieuwingen (gekozen burgemeester, referendum, interactief bestuur) kunnen rekenen op steun van de meerderheid van de burgers. Gemiddeld is er steun van 86% van de burgers. Ook het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kent een dergelijke grote mate van steun. Beide aspecten van het experiment worden als goed of zeer goed beoordeeld. Meer dan 8 op de 10 burgers ziet het betrekken van burgers bij het opstellen van verkiezingsprogramma's als een (zeer) goed idee en maar liefst 94% van de burgers staat positief tegenover invoering van een verantwoordingsplicht voor gemeenteraadsleden.

Actieve burgerbetrokkenheid

Hoewel burgers zeer positief staan tegenover invoering van democratische vernieuwingen binnen hun gemeente ziet men deze hoge percentages niet terug binnen de bereidheid van burgers om deel te nemen aan deze democratische vernieuwingen. Er is een miniem verschil zichtbaar in de bereidheid om deel te nemen aan traditionele vormen van politieke participatie (68%) en de bereidheid tot deelname aan democratische vernieuwingen (70%). De bereidheid om deel te nemen aan het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' ligt zelfs nog enkele procentpunten onder bovenstaande bereidheidpercentages. 60% van de burgers geeft aan bereid te zijn om deel te nemen aan het experiment wanneer deze in de toekomst weer plaats gaat vinden. Er is echter geen sprake van een significant verschil, waardoor de conclusie getrokken kan worden dat er geen verschillen zitten in de bereidheid van burgers om deel te nemen aan verschillende vormen van politieke participatie. Het participatieniveau zal door invoering van het experiment dus zeer waarschijnlijk niet toenemen, maar van een afname is ook zeker geen sprake. De actieve burgerbetrokkenheid onder burgers in de gemeente Wierden blijft hierdoor op een stabiel niveau.

Selectieve participatie

Invoering van democratische vernieuwingen moet naast een vergroting van de actieve burgerbetrokkenheid ook leiden tot vermindering van de selectieve participatie. Niet politiek actieve burgers moeten betrokken raken bij de lokale politiek om zodoende een representatieve afspiegeling te realiseren van de samenleving. Een representatieve afspiegeling is noodzakelijk om de belangen te vertegenwoordigen van alle burgers binnen de samenleving. Uit het onderzoek blijkt dat het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' geen grote invloed heeft op de selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Het experiment leidt niet tot een toename van groepen die nog niet politiek actief zijn. Alleen binnen de variabelen leeftijd en inkomen zijn significante verschillen zichtbaar. Hieruit blijkt dat onder participanten mannen en burgers met een hoog inkomen zijn oververtegenwoordigd. Zij kennen zodoende een grotere bereidheid tot deelname aan het experiment dan jongeren en burgers met een laag inkomen. Deze groepen ziet men ook terugkomen binnen de participatie aan traditionele politieke activiteiten en democratische vernieuwingen. Bij deze verschillende vormen van politieke participatie worden mannen, ouderen, hoogopgeleiden en burgers met een hoog inkomen oververtegenwoordigd binnen de groep participanten. Het experiment kan er niet toe leiden dat andere groepen binnen de samenleving zich betrokken gaan voelen bij de lokale politiek en ook daadwerkelijk politiek actief worden. De selectieve participatie zal hierdoor niet verminderen, maar zeker ook niet toenemen binnen de gemeente Wierden. Binnen de steun voor democratische vernieuwingen en het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' kunnen er wel groepen worden onderscheiden die een grotere steun toekennen aan het experiment. Dit geldt voor ouderen, burgers met een lager inkomen en burgers met een linkse politieke achtergrond. Deze groepen beoordelen beide aspecten van het experiment vaker als een goed of zeer goed idee dan jongeren, burgers uit de hogere inkomensklassen en burgers met een rechtse politieke achtergrond. Hoewel deze steun zich niet vertaalt naar een grotere bereidheid onder deze groepen moet hier wel rekening mee worden gehouden voor later. In de toekomst kan dit namelijk wel leiden tot een grotere bereidheid onder deze groepen en kan er wel een selectieve participatie ontstaan binnen de gemeente Wierden. Nu is er echter (nog) geen sprake van selectieve participatie binnen de gemeente Wierden.

Concluderend kan worden opgemerkt dat het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' geen grote invloed uitoefent op de actieve burgerbetrokkenheid en selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Het actieve participatieniveau zal zich op een zelfde stabiel niveau handhaven en het experiment zal er ook niet toe leiden dat nieuwe groepen binnen de samenleving gaan participeren binnen de politiek. Deze conclusie onderschrijft hiermee ook andere wetenschappelijke conclusies. Onder andere Koole (2000) en van der Arend (2006) merken al op dat invoering van democratische vernieuwingen niet zal leiden tot vergroting van de actieve burgerbetrokkenheid.

Er dienen twee opmerkingen te worden gemaakt over deze conclusie. Allereerst moet worden opgemerkt dat er sprake is van een kleine N (= 54) binnen het onderzoek. Deze groep is relatief klein voor een goede representativiteit van de bevolking in de gemeente Wierden. Een tweede opmerking die gemaakt dient te worden betreft de vraagstelling binnen het onderzoek. Om de bereidheid van burgers te toetsen is gebruik gemaakt van hypothetische vraagstellingen. Burgers kunnen in hypothetische situaties anders handelen dan dat dezelfde situatie zich in werkelijkheid voordoet. Deze opmerkingen moeten in gedachten worden gehouden bij de interpretatie van de hoofdconclusie van dit onderzoek.

7.2. AANBEVELINGEN

Het experiment zal in eerste instantie niet bij kunnen dragen aan een vergrote actieve burgerbetrokkenheid en vermindering van selectieve participatie binnen de gemeente Wierden. Dit hoeft echter niet te betekenen dat het experiment niet kan slagen in de toekomst. De positieve houding van burgers ten opzichte van invoering van democratische vernieuwingen en in het bijzonder invoering van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' schetst namelijk een geheel ander beeld. Deze zeer positieve houding kan namelijk in de toekomst omslaan naar een grotere bereidheid om ook daadwerkelijk deel te nemen aan het experiment, ook wanneer andere politieke partijen gebruik gaan maken van dit concept. Enkele aanbevelingen die kunnen worden geformuleerd luiden:

- Betere informatievoorzieningen richting de burgers. Burgers moeten op de hoogte worden gebracht van het concept en ook hoe men eventueel deel kan nemen aan het experiment. Door middel van verschillende informatiekanalen binnen de gemeente moet dit onder de ogen van de bevolking worden gebracht.
- Voorwaarden stellen aan deelname. Burgers kunnen nu anoniem reageren op het conceptprogramma. Voor een goed beeld van het experiment en het deelnemersveld is het echter van belang dat deelnemers niet geheel anoniem reageren. Deelnemers moeten enkele (contact)gegevens afstaan, waardoor er een beeld ontstaat van wie er deelneemt aan het experiment. Op basis van deze gegevens kan men nagaan welke groepen binnen de samenleving niet reageren. Door betere informatievoorzieningen richting deze burgers en hen de noodzaak van deelname uit te leggen, kan men nog meer deelnemers trekken. Men kan gericht te werk gaan.

LITERATUUR

Publicaties

Aarts, K. (1999). *Opkomst bij verkiezingen . Onderzoeksrapportage in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving*. Enschede: Faculteit Bestuurskunde, Universiteit Twente.

Babbie, E. (2007). *The practice of social research*. Belmont: Thomson Wadsworth.

Boedeltje, M. (2009). *Draagvlak door interactief bestuur: feit of fictie?!*. Enschede: Ipskamp Drukkers Bv.

Boogers, M. (2010). *Lokale politiek in Nederland. De logica en dynamiek van plaatselijke politiek*. 2^e druk. Den Haag: Lemma.

Bovens, M.A.P., & Wille, A.C. (2006). Waar bleef het vertrouwen in de overheid. In: Bestuurskunde, 2006 – 4: p.50 – 64.

Bovens, M.A.P., & Wille, A.C. (2008). Politiek vertrouwen langs de meetlat. In: S&D, 2008 – 10: p.32 - 43.

Castenmiller, P. (2001). *De levende werkzaamheid*. Den Haag: VNG-uitgeverij.

Dekker, P. (2000). Politieke participatie. In J. Thomassen, K. Aarts, H. van der Kolk (red.). *Politieke veranderingen in Nederland 1971-1998: kiezers en de smalle marges van politiek*, (p.77-92). Den Haag: Sdu uitgevers.

Dekker, P. (2000)¹. Vijfentwintig jaar politieke betrokkenheid en participatie. In A.E. Bronner et al.(red.) *Recente ontwikkelingen in het marktonderzoek*. Haarlem: de Vrieseborch.

Denters, B., & Geurts, P. (1995). Burgerzin: politieke oriëntaties van burgers. In: J.J.M. van Holsteyn en B. Niemoller (red.), *de Nederlandse kiezer 1994* (p. 96-110). Leiden: DSWO Press.

Denters, B., & Klok, P-J, & Visser, M. (2002). *Rebuilding Roombeek: Patterns of public participation in interactive governance*. Paper gepresenteerd op ECPR Joint Sessions, Turijn, 22-27 maart 2002.

Denters, B., & van Heffen – oude-Vrielink, M.J. (2004). *Achtergrondstudie stedelijk burgerschap*. Enschede: KennisInstituut Stedelijke Samenleving (KISS).

Denters, B., Reimink, E., Boedeltje, M. & Geurts, P. (2010). *Politieke gelijkheid bij diverse vormen van electorale en non-electorale politieke participatie*. Nog te publiceren tekst.

Fuchs, D., & Klingemann, H. (1995). *Citizens and the state*. Oxford: Oxford University Press.

Gemeentelijke Ombudsman (2010). Jaarverslag 2009.

Hartman, I. (2008). *Burgerschap en patronen van politieke participatie*. In: Jaarboek kennisSamenleving. Amsterdam: Uitgeverij Aksant.

Huizingh, E. (2006). *Inleiding SPSS 14.0 voor Windows en Data Entry*. Den Haag: Sdu Uitgevers bv.

Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying het failings of official participation schemes: the Clear Framework. In: Social policy and society 5, no. 02, p.281-291.

Milbrath, L.W., & Goel, M.L. (1977). *Political participation. How and why do people get involved in politics?* Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

Mudde, L. (2009). Met welk programma de verkiezingen in? Publiek mag steeds vaker meedenken. In: NG Magazine, 9 oktober 2009.

Nagel, J.H. (1987). *Participation*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall Inc.

Norris, P. (1999). *Critical citizens: global support for democratic government*. Oxford: Oxford University Press.

Platform Progressief Wierden. *Amendementen 2010-2014 PC*.

Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

Rosenstone, S.J., & Hansen, J.M. (1993). *Mobilization, participation, and democracy in America*. New York: Macmillan Publishing Company.

Sigel, R.A., & Hoskin, M.B. (1981). *The political involvement of adolescents*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Staatscommissie Dualisme en lokale democratie (2000). *Dualisme en lokale democratie*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.

Swanborn, P.G. (1999). *Evalueren*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.

Thomassen, J.J.A. (1991) *Hedendaagse democratie*. Alphen aan de Rijn: Samson.

Van der Arend, S. (2007). *Pleitbezorgers, procesmanagers en participanten. Interactief beleid en de rolverdeling tussen overheid en burgers in de Nederlandse democratie*. Delft: uitgeverij Eburon.

Verba, S., Schlozman, K.L., & Brady, H. (1995). *Voice and equality, civic voluntarism in American politics*. Cambridge: Harvard University Press.

Internet

Binnenlands Bestuur (14 mei 2009). *Vertrouwen in politici naar dieptepunt*. Geraadpleegd op 29 juni 2010, via: <http://www.binnenlandsbestuur.nl/vertrouwen-in-politici-naar-dieptepunt.115703.lynkx>

CBS Statline. *Politieke en sociale participatie 2006*. Geraadpleegd op 22 juni 2010, via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=71721NED&D1=0-12&D2=0-21,26-30&HD=080811-1529&HDR=T&STB=G1>

CBS Statline¹. *Kerncijfers wijken en buurten 2003-2009*. Geraadpleegd op 17 juni 2010, via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=70904ned&D1=9-46&D2=356,3055-3060,3062,3067-3068&D3=3-4&VW=T>

CBS Statline². *Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen, 2006*. Geraadpleegd op 25 juli 2010, via: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=71952ned&D1=0&D2=510&D3=0-10&VW=T>

Gemeente Wierden. *Statistisch overzicht 2009*. Geraadpleegd op 25 juli 2010, via:
<http://www.wierden.nl/Docs/Statistieken/Verzameldocument%20statistieken.pdf>

Gemeente Wierden. *Wierden in cijfers*. Geraadpleegd op 31 mei 2010, via:
<http://www.wierden.nl/smartsite.html?ch=DEF&id=76>

Koole, R.A. (2000). *Interne partijdemocratie en representatie*. Geraadpleegd op 8 juli 2010, via:
<http://dnpp.eldoc.ub.rug.nl/FILES/root/jb-dnpp/jb2000/koole.pdf>

Interviews

Interview Pelle Mug, woensdag 26 mei 2010

Interview Bert Klaas, dinsdag 8 juni 2010

BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage 1: Reflectieverslag

Bijlage 2: Interviewvragen

Bijlage 3: Begeleidende brief en enquête

BIJLAGE 1 REFLECTIEVERSLAG

BIJLAGE 2 INTERVIEWS

Voor de interviews met Pelle Mug en Bert Klaas is gebruik gemaakt van eenzelfde vragenlijst.

Interviewvragen

1. Welke rol heeft u gespeeld bij de totstandkoming van het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma' in Wierden?
2. Bij wie lag het initiatief voor het experiment 'Co-productie verkiezingsprogramma'?
3. Wie waren er verder nog bij de totstandkoming van dit experiment betrokken en wat was de rol van deze andere betrokkenen?
4. Om welke reden (of redenen) is begonnen met dit experiment?
5. Wat waren de beoogde doelen van deze democratische vernieuwing?
6. Op welke manier heeft men burgers de mogelijkheid geboden om hun mening kenbaar te maken?
7. Hoe heeft men burgers op deze mogelijkheid attent gemaakt?
8. Hoeveel burgers hebben gebruik gemaakt van deze mogelijkheid?
9. Heeft u een beeld van wie er hebben deelgenomen?
10. Werd met het experiment ook beoogd om het functioneren van de gemeenteraad en zijn leden te veranderen? Zo ja in welk opzicht?
11. Is het experiment naar uw mening geslaagd?
12. Welke leerpunten kunnen worden getrokken uit het experiment voor eventuele experimenten in de toekomst?

BIJLAGE 3 BEGELEIDENDE BRIEF EN ENQUÊTE

Geachte heer/mevrouw,

In het kader van een onderzoek van de Universiteit Twente (Opleiding Bestuurskunde) doet bestuurskundestudente Carmen Vlaskamp – onder mijn verantwoordelijkheid – een afstudeeronderzoek naar de houding van burgers ten opzichte van democratische vernieuwingen in het bestuur van de gemeente Wierden.

Voor het succes van het afstudeeronderzoek is het *wezenlijk dat zoveel mogelijk burgers meewerken aan het onderzoek*. Daarom wil ik u vragen of ook u bereid bent om uw medewerking te verlenen aan ons onderzoek. U kunt deelnemen door het invullen van een eenvoudige, korte vragenlijst. Het invullen van deze lijst zal ongeveer *10 minuten* van uw tijd in beslag nemen.

Deelname aan het onderzoek is mogelijk op twee verschillende manieren. Allereerst kunt u de webenquête rechtstreeks invullen. Dit kan door gebruik te maken van onderstaande link:

<http://spreadsheets.google.com/viewform?hl=nl&formkey=dEpYNzdVW2tIRU41NHRFTFizVzRrLUE6MQ#gid=0>

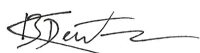
U kunt echter ook een e-mail sturen naar: c.s.m.vlaskamp@student.utwente.nl waarin u aangeeft dat u bereid bent om deel te nemen. Zij zal u dan de link tot de webenquête toesturen.

Uiteraard worden de gegevens anoniem verwerkt.

U hebt tot en met zondag 27 juni de mogelijkheid om de enquête in te vullen.

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Met vriendelijke groeten (mede namens Carmen Vlaskamp),



Prof. dr. Bas Denters

Hoogleraar Bestuurskunde

Universiteit Twente

Enquête

Algemene gegevens

1. Bent u een:

- ☐ Man
- ☐ Vrouw

2. Wat is uw leeftijd?

... jaar

3. Hoe lang woont u in de gemeente Wierden?

- ☐ 0 tot 5 jaar
- ☐ 6 tot 10 jaar
- ☐ 11 tot 15 jaar
- ☐ 16 tot 20 jaar
- ☐ 21 jaar of langer

4. Voelt u zich betrokken bij uw gemeente?

- ☐ Zeer sterk
- ☐ Sterk
- ☐ Enigszins
- ☐ Niet of nauwelijks

5. Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- ☐ Basisonderwijs
- ☐ Lager / voorbereidend beroepsonderwijs (lbo / vmbo)
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- ☐ Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)
- ☐ Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- ☐ Wetenschappelijk onderwijs (wo)

6. Wat is het inkomen van uw huishouden? (op jaarbasis)

- ☐ Beneden modaal
- ☐ Modaal
- ☐ Ongeveer 1.5 keer modaal
- ☐ Ongeveer 2 keer modaal
- ☐ Meer dan 2 keer modaal

7. Bent u geïnteresseerd in de lokale politiek in Wierden?

- ☐ Zeer geïnteresseerd
- ☐ Tamelijk geïnteresseerd
- ☐ Nauwelijks geïnteresseerd
- ☐ Niet geïnteresseerd

8. Van politieke opvattingen wordt vaak gezegd dat zij 'links' of 'rechts' zijn. Wanneer u denkt aan uw eigen politieke opvattingen, waar zou u zich dan zelf plaatsen op een schaal die loopt van uiterst 'links' (1) tot uiterst 'rechts' (10)?

'Links' 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 'Rechts'

9. Bent u politiek actief?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

10. Op 3 maart waren er in Wierden gemeenteraadsverkiezingen. Hebt u bij deze verkiezingen gestemd?

- ☐ Ja (Ga door naar vraag 11)
- ☐ Nee (Ga door naar vraag 12)

11. Op welke partij heeft u gestemd tijdens de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen?

- ☐ CDA
- ☐ Platform Progressief Wierden (PPW)
- ☐ ChristenUnie (CU)
- ☐ VVD / Gemeentebelangen
- ☐ Nieuw Enter Wierden (NEW)
- ☐ Blanco
- ☐ Wil niet zeggen

Hieronder vindt u enkele uitspraken die betrekking hebben tot de politiek. Wilt u voor elke uitspraak aangeven of dit zo is of niet zo is?

12. Gemeenteraadsleden bekommeren zich niet om de mening van mensen zoals ik

- ☐ Dit is zo
- ☐ Dit is niet zo

13. De politieke partijen in deze gemeente zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening

- ☐ Dit is zo
- ☐ Dit is niet zo

14. Gemeenteraadsleden beloven tegen beter weten in meer dan dat ze kunnen waarmaken

- ☐ Dit is zo
- ☐ Dit is niet zo

Democratische vernieuwingen

De laatste jaren worden er binnen de politiek steeds vaker democratische vernieuwingen ingevoerd. Met de invoering van democratische vernieuwingen wil men bereiken dat de burger weer wordt betrokken bij de overheid en dat de kloof tussen kiezer en gekozene wordt verkleind. Voorbeelden van democratische vernieuwingen zijn: gekozen burgemeester, referendum en een discussieforum

Hieronder staan enkele democratische vernieuwingen. Kunt u aangeven wat u van deze democratische vernieuwing vindt?

15. Gekozen burgemeester:

- ☐ Zeer goed initiatief
- ☐ Goed initiatief
- ☐ Slecht initiatief
- ☐ Zeer slecht initiatief

16. Invoeren van een referendum waarbij de burgers kunnen beslissen over de vraag of een door het gemeentebestuur genomen besluit ook echt moet worden uitgevoerd.

- ☐ Zeer goed initiatief
- ☐ Goed initiatief
- ☐ Slecht initiatief
- ☐ Zeer slecht initiatief

17. Invoeren van werkgroepen waarin buurtbewoners samen met de gemeente plannen maken ter vergroting van de leefbaarheid en veiligheid in de buurt.

- ☐ Zeer goed initiatief
- ☐ Goed initiatief
- ☐ Slecht initiatief
- ☐ Zeer slecht initiatief

Binnen uw gemeente is er het afgelopen jaar ook geëxperimenteerd met democratische vernieuwingen. Het PPW heeft in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010 de burger de mogelijkheid gegeven om mee te denken over het verkiezingsprogramma. Burgers hebben kunnen reageren op een conceptverkiezingsprogramma en (beargumenteerde) reacties zijn opgenomen in het officiële verkiezingsprogramma van de partij.

18. Wat vindt u van het initiatief van het PPW om burgers (ook niet-partijleden) te betrekken bij het opstellen van het verkiezingsprogramma?

- ☐ Zeer goed initiatief
- ☐ Goed initiatief
- ☐ Slecht initiatief
- ☐ Zeer slecht initiatief

19. Als alle partijen in Wierden op deze manier mensen de mogelijkheid zouden geven om mee te denken over het verkiezingsprogramma: Hoe groot is de kans dat u dan van deze mogelijkheid gebruik zou maken?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

Het PPW wil in het experiment dat de raadsleden nadat ze zijn gekozen via het internet ook verantwoording afleggen aan kiezers en burgers over de vraag welke punten uit het programma wel en niet zijn gerealiseerd.

20. Vindt u het een goed of slecht idee als raadsleden zich na de verkiezingen op deze manier tegenover hun kiezers en de burgers van Wierden zouden verantwoorden?

- ☐ Zeer goed idee
- ☐ Goed idee
- ☐ Slecht idee
- ☐ Zeer slecht idee

We zijn ook benieuwd of u op een of andere manier actief betrokken bent bij de lokale politiek in Wierden.

21. Stel dat er morgen gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. Hoe groot is de kans dat u zult gaan stemmen?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

22. Stel dat er binnen de gemeenteraad een belangrijke beslissing wordt genomen die betrekking heeft op u en op uw buurt. Hoe groot is de kans dat u een raadsvergadering bij zult gaan wonen?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

23. Stel dat de gemeenteraad een besluit wil nemen dat u zeer onrechtvaardig of verkeerd vindt. Hoe groot is de kans dat u contact op zult nemen met één van de gemeenteraadsleden?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

24. Stel dat burgers de burgemeester zelf rechtstreeks zouden kunnen kiezen. Hoe groot is de kans dat u bij zo'n verkiezing van de burgemeester zult gaan stemmen?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

25. Stel dat er in uw gemeente een referendum wordt gehouden waarbij de burgers kunnen beslissen over de vraag of een door het gemeentebestuur genomen besluit ook echt moet worden uitgevoerd. Hoe groot is de kans dat u aan dit referendum deel zult nemen?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

Veel gemeenten bieden burgers de mogelijkheid om in een werkgroep, samen met andere burgers plannen te maken ter vergroting van de leefbaarheid en veiligheid in hun buurt.

26. Zou u als de gemeente u uitnodigt voor zo'n werkgroep wel of niet meedoen aan zo'n werkgroep?

- ☐ Zeer waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk wel
- ☐ Waarschijnlijk niet
- ☐ Zeer waarschijnlijk niet

27. Eventuele op- of aanmerkingen:

.....

.....

.....

.....

Einde.
Hartelijk dank voor u deelname!